

бярэзка №8

№ 8/2017(1071)

ISSN 0320-7579

ЧЫМ АДМЕТНЫ БЕЛАРУСКІ ВОЎК

МІНСК—МАГІЛЁЎ: У ПЛЫНІ ДВУХ ГАРАДОЎ

Manawataki*

Чым тупаць нагамі ад злосці, лепш навучыся
танцаваць стэп.

Фрэд Астэр, танцор,
спявак, зорка Галівуда XX стагоддзя.

* Manawataki з мовы маоры — «рытм» — тэма нумара.

Летні даведнік

Пасля халодных беларускіх зім і вёснаў сталіца наганяе хуткі рытм. Гарадскія мерапрыемствы мяняюць фармат і лакацыі, перамяшчаюцца на вуліцы, плошчы, у паркі Мінска. Самыя цікавыя і незвычайныя «Бязрозка» змясціла ў сваім летнім даведніку!

• Пешаходка

Лета для многіх пачынаецца не з 1 чэрвеня. У кагосьці — з першай паездкі на лецішча або да бабулі, з пікніка на беразе Свіслачы або адкрыцця шэнгенскай візы. У гарадскіх джунглях (хоць Мінск, хутчэй за ўсё, — лясок) яно стартвала 12 мая з адкрыцця новага сезона праекта «Пешаходка»! Ён складаецца з фестывалю вулічных музыкаў «Месца пад сонцам», форуму «Гукі вуліц» і незвычайнага новага фармату «Музычная карта Мінска» (калі музыкі ў пераходах не імправізуюць, а граюць прапісаную праграму). Асноўная пляцоўка — Верхні горад, які, дарэчы, лічыцца адным з самых папулярных месцаў Мінска. Там з абеду да позняга вечара не сціхае жывая беларуская музыка. Рамантыка!

• Джазавыя вечары ля Ратушы

Застаёмся ў Верхнім горадзе, але мяняем «кружэлку». Мерапрыемства з гучнай назвай «Джазавыя вечары», на якім ужывую выступаюць музыкі з замежжа і Беларусі. Тут можна пачуць джазавыя апрацоўкі беларускага фальклору; пабачыць дзіўны саюз музыкаў — трубача з Чылі і ўдарніка з Туркменістана; паслухаць вакальныя і інструментальныя выступы ў розных стылях і накірунках: этна-джаз, класічны, ф'южан, джаз-фанк, свінг, мэйнстрым і інш. «Звыклія» месцы для гэтага жанру — кафэ і клубы, а тут — сцэна на вуліцы ў гістарычным цэнтры горада — двойчы рамантыка.

• Vulits. Ezha

Адной музыкай не здаволішся, хоць і на Vulits. Ezha яе атрымаецца паслухаць. А таксама наведаць двухдзённыя майстар-класы ад шэф-повараў і трапіць у фітнес-зону. Але асноўная фішка — ежа! Розная, цікавая, з усяго свету: тут і яблыкі ў карамелі, і смажанае марозіва, і чыпсы з натуральнай бульбы,

і венгерскі калач, і плоў, і ... шмат-шмат усяго! Аднак не абыходзіцца і без распаўсюджанай праблемы — чэргаў. Нявырашаным засталася і пытанне арганізацыі прасторы: пункты грамадскага харчавання размешчаны надзвычай блізка адно да аднаго, месцаў для ўжывання ежы не хапае. І ўваход, дарэчы, платны.

• Белкінолета-2017

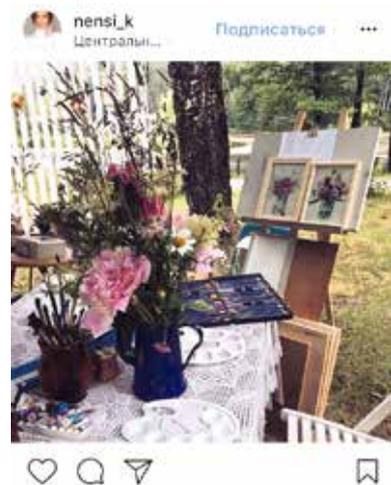
Стаміліся ад доўгага шпацыру? Час выкарыстаць магчымасць убачыць лепшыя работы незалежных беларускіх рэжысёраў, дакументальнае кіно і поўны метр пад адкрытым небам. Традыцыйна дзеянне адбываецца з надыходам цемры ў дворыку Нацыянальнага мастацкага музея. Пледы, цёплыя напоі, прыемная кампанія, добрае кіно — гучыць, як выдатны план!

• Пастарнак

У апошні час культ здароўя квітнее. Усё, што мае прыстаўку «эка-», аўтаматычна становіцца модным. Адпавядаем модзе — апынаемся на «Пастарнаку». Як называюць яго арганізатары, самы грандыёзны ЭКА-фестываль у Беларусі! Адзіны, таму і Самы.

На працягу двух дзён у Батанічным садзе можна пазнаёміцца з вытворцамі і пастаўшчыкамі экалагічнай прадукцыі, даведацца пра самыя сучасныя паслугі для здаровага ладу жыцця. Усе зоны падпарадкаваны тэматыцы фестывалю: фудкорт — здаровае харчаванне, beauty-зона — арганічная касметыка і прыемныя майстар-класы, спартыўная пляцоўка — розныя віды спорту і фітнес, музычная зона — акустычныя выступленні артыстаў у трох пунктах фестывалю.

• FSP Freaky Summer Party

Салодкае — на дэсерт! Тое мерапрыемства, дзе зоркі такі сышліся: ідэя і яе ўвасабленне на годным узроўні. Двухдзённы арт-пікнік у цэнтры горада — унікальны па сваёй канцэпцыі. Фэст шматвектарны: адукацыйная пляцоўка Edutainment, жывая музыка на пяці сцэнах, велізарны фудкорт, маркет дызайнерскіх рэчаў, дзіцячая тэрыторыя Kidsters, пляцоўкі актыўнага і пасіўнага адпачынку, гульні і забавы ад партнёраў фестывалю. Усё адбываецца з паметкай *dog-friendly: уваход з жывёламі дазволены!

Марына Шантыр

Святлана Курганова

У ПЛЫНІ ДВУХ ГАРАДОЎ

Штодзённы сцэнар жыцця адрозніваецца, як адрозніваюцца гарады. Кожны горад навязвае свой рытм, сваю хуткасць, свой спосаб жыцця.

У Мінску раніцай ўстаеш, бяжыш ехаць спачатку на вучобу, потым — на працу (ці наадварот). Не адразу едзеш, а пакуль толькі бяжыш ехаць, бо да таго, што едзе, яшчэ трэба дазбірацца і дабрацца. Прыходзіш, заскокваш, разгортваш кнігу, дасташ музыку і навушнікі, аудыёсамавучыцель па англійскай ці яшчэ варыянт, варыянт, варыянт... І гэтак далей — вы ўлавілі, пра што я.

Чаму б і не? Мой Мінск хуткі, але ён не прымушае. Ён толькі прапануе. Калі ты адмаўляеш, то ён не будзе настойваць, усміхнецца, развернецца, і гэтую прапанову ты больш не ўбачыш. Ён хуткі: хоча чуць адказ адразу і прапануе шмат варыянтаў, калі ты ведаеш, у каго пытацца. Мінск — гэта франт, хіпстар, мясцовы дэндзі. Ён зманліва мяккі, зманліва пяшчотны, хітры. Знайдзіце свае аргументы, каб ён быў сумленны з вамі. Яго ніколі не возьмеш сілай — толькі кемлівасцю, інтэлектуальнай гульнёй.

Мой Магілёў — ён іншы.

Ніякіх непрадбачаных выхадаў увечары. Магілёў жорстка плануе. Тут складана быць хуткім: толькі на прыпынках боўтацца па гадзіне. Леў у сваім звычайным жыцці выглядае паважна-спакойным, ніякай мітусні. Магілёў — гэта працаўнік-рабочы, які можа абярнуцца драпежнікам.

Гэты горад ставіць вас перад фактам, а далей круціцца, як хочаце. Тут ніхто не чытае ў транспарце: занадта скачуць літары. Тут падумалася: можа, ад якасці дарог залежыць здольнасць гараджан да самаадукацыі?

Гэты горад нічога не прапануе сам. Вы выдзіраеце ў яго тое, што хочаце атрымаць. Ён вучыць біцца за свае жаданні і свае мэты. Ён грубы, агрэсіўны. У ім утульна толькі тады, калі ты змог сказаць гэтаму старому льву, што ты роўны. Ён прамалінейны: не хлусіць, не перабольшвае, не маскіруе, калі вы заваявалі (у баі) яго прыхільнасць. Калі вы хочаце пачуць праўду, нават калі яна будзе брудная, то гэта да яго.

Я люблю абодвух — хуткага, які прымушае тваё жыццё (але не цябе) паўдзельнічаць ў спрытарскім забегу, і павольнага, нетаропкага, як Дняпро ў яго сэрцы. З першым мы вучымся вучыцца, прыгожа і тонка працаваць, адчуваць смак жыцця. З другім мы вучымся не баяцца і заўсёды ісці наперад.

З горада ў горад — як скокі артэрыяльнага ціску. Мой рытм з маіх гарадоў.

Аудыялы — гэта людзі, якія ўспрымаюць свет пераважна праз гукі. Яны дрэнна запамінаюць твары, але пазнаюць ваш голас у слухаўцы праз шмат гадоў. Іх не раздражняе яркае адзенне, а вось рыпенне падушчак пальцаў па паверхні паветранага шарыка даводзіць да вар'яцтва.

Калі мяне спыталі, з чым бы я развітаўся больш ахвотна — са зрокам або са слыхам, я ні на хвіліну не задумаўся. Не ўяўляю, як жыць без гукаў, бо яны для мяне — самая дасканалая мова.

Калі скажаш каму-небудзь, што чуеш галасы, — пакрыўчаць ля скроні. А калі заўсёды чуеш музыку?

У маёй галаве — радыёпрыёмнік, які немагчыма адключыць. Гучыць усё: песні, якія я чуў пазаўчора ці сёння ў гандлёвым цэнтры; тое, што слухаў, калі быў маленькі; мелодыі, якія я ніколі раней не чуў, бо яны і не існуюць, быццам бы я сам прыдумаў іх хвіліну таму... Асабліва гэта замінае перад сном: даводзіцца засяроджвацца на дыханні або доўга глядзець у адну кропку, каб музыка сціхла. Часам людзі крыўдзяцца, што я іх не слухаю. Насамрэч, гукі ў маёй галаве здольныя перакрычаць каго хочаш.

Трохі вусцішна, але ўжо як ёсць.

Зацёртую да дзірак метафару «рытм горада» прыдумалі, напэўна, такія, як я. Рынгтон мабільнага, грукат будоўлі, веласіпедны званок, сабачы брэх, смех гаманкой кампаніі — часам усё гучыць настолькі рытмічна, што хочацца стукаць нагой у такт. У маіх суседзяў таксама ёсць рытм — на жаль, не заўсёды ён спалучаецца з маім.

Калісьці даўно я прыдумаў сабе выдатную забаўку, па эмоцыях круцейшую за любыя атракцыёны. Я прашу свайго сябра ўзяць мяне пад руку, заплюшчваю вочы і іду па вуліцы ўспяваю. Адсутнасць карцінкі перад вачыма робіць слых больш чуйным: можна пачуць рух кожнага гуку і вызначыць, колькі машын праязджае праз скрыжаванне ў пэўную хвіліну. Гукі самі ўсё намалююць, вочы тут не патрэбны. Наогул, калі «глядзіш» вушамі, атрымліваецца нават прыгажэй.

Часам гукаў у галаве занадта. Часам, далібог, гэта проста невыносна. Але баюся ўявіць, што было б, калі б усе гукі аднойчы зніклі. Тады, напэўна, мне больш не будзе чаго сказаць.

Але ведаю: чалавецтву не трэба эсперанта, пакуль існуе музыка.

Жэня Вялько

Калі глядзіш вушамі

Вандроўка па шляхетных мясцінах

Вітаю, дарагія чытачы! Сёння я прапаноўваю вам наведаць невялікі, але вядомы горад Косава.

Косава — адзін з самых маленькіх гарадоў Беларусі, яго насельніцтва — менш за 2 тысячы чалавек. Ён знаходзіцца ў Івацэвіцкім раёне Брэсцкай вобласці і мае добрае транспартнае злучэнне і з суседнімі гарадкамі і мястэчкамі, і з буйнымі гарадамі. Так, Косава размяшчаецца ўсяго толькі ў 15 кіламетрах ад раённага цэнтра, дзе ходзяць цягнікі па лініі Брэст—Баранавічы—Мінск. Таксама ля Івацэвіч знаходзіцца вялікая магістраль М1 Брэст—Мінск. Дабрацца да Косава не будзе вялікай праблемай: паміж гарадамі ездзяць аўтобусы, а таксама пралягае добрая дарога напрасткі.

Самае цікавае месца для вандроўнікаў у Косаве — колішні фальварак Мерачоўшчына, што знаходзіцца на паўночна-заходнім ускрайку горада. Месца, славуе двама аб'ектамі. Першы — сядзіба, дзе нарадзіўся чалавек, які па праву лічыцца героем не толькі ў Беларусі, але і ў Польшчы, Літве, ЗША і іншых краінах, — Тадэвуш Касцюшка. Менавіта ў гэтай прыгожай драўлянай хаце з саляным дахам ў 1746 годзе з'явіўся на свет будучы кіраўнік вялікага паўстання. Зараз тут знаходзіцца мемарыяльны музей Тадэвуша Касцюшкі. Наведвальнікі могуць пабачыць інтэр'ер жылых пакояў беларускай шляхецкай сям'і XVIII стагоддзя, даведацца цікавосткі пра жыццё кіраўніка вядомага паўстання, а таксама паглядзець невялікі фільм, прысвечаны яго асобе. Ля сядзібы — парк, у якім надта прыемна бавіць час, атрымліваючы асалоду ад краявідаў.

Праз дарогу знаходзіцца адзін з найбольш прыгожых архітэктурных помнікаў Беларусі — Косаўскі палац Пуслоўскіх. Нягледзячы на тое, што палац не самы старажытны (быў пабудаваны ў сярэдзіне XIX стагоддзя), але яго неагатычны абарончы стыль нібы пераносіць нас у Сярэднявечча. Дзякуючы таму, што палац знаходзіцца на ўзгорку, яго можна пабачыць здалёк, і відовішча гэта нікога не пакіне абыякавым! У XIX стагоддзі ён быў вядомы сваімі багатымі інтэр'ерамі, найбольш славуты з якіх — вялікі акварыум, што знаходзіўся аkurat пад нагамі яго наведвальнікаў, пад шкляной падлогай. На жаль, палацу цягам апошніх 100 гадоў выпалі цяжкія выпрабаванні. Падчас Першай сусветнай вайны ён быў часткова разбураны і разрабаваны, большасць каштоўнасцей была вывезена за межы краіны. Найбольш вялікія пашкодванні палац атрымаў падчас Другой сусветнай вайны: у 1944-м пажар сур'ёзна пашкодзіў будынак, знішчыўшы ўнутраныя памяшканні і аздабленне. Тым не менш Косаўскі палац і сёння выглядае велічна і ўражвае ўсіх наведвальнікаў гэтых мясцін. Зараз ён рэстаўруецца і, будзем спадзявацца, ужо ў хуткім часе паўстане перад намі ва ўсёй сваёй прыгажосці!

Наведванне Косава — цудоўны выбар для вандроўкі па Беларусі. Акрамя таго, вы можаце зрабіць сваё падарожжа яшчэ больш цікавым, наведаўшы шматлікія славутыя гарады і мястэчкі ў наваколлі. Ад Косава ідзе дарога да Ружан, таксама недалёка знаходзіцца Бяроза, Слонім, Жыровічы.

Вандруйце і адкрывайце нашу краіну наноў!

Трымай рытм!

Правёў невялікі эксперымент: папрасіў сяброў і знаёмых назваць свае першыя асацыяцыі са словам «рытм». Адказы былі наступныя: «танец», «сэрца», «пульс», «ваганні» і самы распаўсюджаны варыянт — «музыка». Атрымаўшы, нам патрэбна што-небудзь бадзёрае, з ударнымі інструментамі і каб сэрца білася ў такт. Трымайце падборку самых «рытмічных» жанраў.

Рытм-энд-блюз

Вытокі: блюз, госпэл (амерыканская хрысціянская духоўная музыка).

У канцы 40-х гадоў чарты ЗША запоўніліся музыкай, створанай афраамерыканцамі для афраамерыканцаў.

Па сутнасці, рытм-энд-блюз — камерцыйны блюз, дзе пачалі выкарыстоўваць электронныя музычныя інструменты. Ад блюза жанр узяў праблематыку жыцця цёмнаскурых людзей і асаблівыя рытмічныя формы, такія, як шафл (тры долі з паўзай замест другой долі) і інш. Рытм-энд-блюз стаў пераходным этапам ад традыцыйнай афраамерыканскай музыкі да музыкі масавай культуры. Невялікія групы з трох-чатырох чалавек дзякуючы з'яўленню мікрафонаў і ўзмацняльнікаў сталі гучаць гэтак жа эфектна, як джазавыя аркестры, у той час як культурнае асяроддзе традыцыйнага блюза — плантацыі, баракі катаржан — сыходзіла ў мінулае. Амерыканская акадэмія гуказапісу дагэтуль уручае «Грэмі» выканаўцам у катэгорыі «Рытм-энд-блюз».

Каго слухаць: Джо Цёрнар, Чак Бэры, Стыві Уандар.

Рок-н-рол

Вытокі: рытм-энд-блюз, кантры, бугі-вугі.

«Качайся і каціся» — так перакладаецца назва жанру, які аб'яднаў у сабе ўсе самыя лепшыя музычныя традыцыі шматнацыянальнай Амерыкі. Прадстаўнікамі гэтага жанру былі ў асноўным падлеткі, чый пача-

так кар'еры прыйшоўся на сярэдзіну 50-х гадоў. «Другім дыханнем» рок-н-рола лічаць творчасць гуртоў так звананага «брытанскага ўварвання», у ліку якіх культурнае гэтага жанру сталі адкрыта іграць і запісваць толькі ў 80-я: тут рок-н-рольную нішу занялі «Браво», «Зоо-парк», «Секрет». Рок-н-рол стаў зыходным пунктам для развіцця як поп-, так і рок-музыкі. У эпоху свайго росквіту ён быў не толькі музычным напрамкам, але і стылем жыцця: прычоска Элвіса, саксафон, бунтарства і бязмежны танцавальны драйв.

Каго слухаць: Біл Хэйлі, Элвіс Прэслі, The Beatles.

Хіп-хоп

Вытокі: фанк, дыска, соўл, рэгі.

Першае, пра што варта сказаць: хіп-хоп і рэп — не адно і тое ж. Рэп — гэта спосаб выканання, тады як хіп-хоп — музычны напрамак, што атрымаў сваё развіццё ў субкультуры 80-90-х. Падлеткі малявалі графіці, танцавалі на вуліцах Нью-Ёрка, асвойвалі дыджэйнг, злучалі рытмы фанка і дыска і чыталі пад іх уласныя тэксты. Дзякуючы сэмпліраванню (аб'яднанню фрагментаў ўжо існуючых запісаў) і выкарыстанню драм-машын (прылад для імітацыі ўдарных інструментаў), хіп-хоп адсунуў музычны складнік на другі план і перайшоў у вобласць рытмізаванай сацыяльнай паэзіі. Як жанр хіп-хоп працягвае існаваць і развівацца, уліваючыся ў сучасную рок-, поп- і электронную музыку.

Каго слухаць: Lil Wayne, Snoop Dogg, Eminem.

Хардкор

Вытокі: панк.

У 70-я гады вылучыўся новы напрамак панк-рока. У параўнанні з панкам гэтая музыка была куды хутчэйшая, а ў аснове гучання ляжалі ўсялякія электронныя шумы. Хардкор — гэта энергія ў чыстым выглядзе. Пацыфізм, веганства, адмова ад алкаголю і наркатыкаў — такія лозунгі не сустракаліся раней ні ў адным масавым музычным напрамку. Хардкор-музыкі ігнаравалі камерцыю і раскручвалі самі сябе, у той час як у Амерыцы сярод выканаўцаў было прынята шукаць падтрымку ў буйных гуказапісваючых кампаній. Хуткасць і мозгадрабільныя ўдарныя ў спалучэнні з экстрэмальнымі вакальнымі тэхнікамі (скрым, гроўл, харш і інш.) робяць гучанне хардкора жорсткім, бескампрамісным і максімальна жывым.

Каго слухаць: Falling In Reverse, A Day To Remember, Agnostic Front.

Дабстэп

Вытокі: драм-н-бэйс, гэрыдж (урбаністычная электронная музыка).

Дабстэп з'явіўся ў пачатку 2000-х і спалучыў у сабе моцна скажоны нізкачастотны бас і рэзкія, разрэжаныя ўдарныя. Паваротным момантам у развіцці гэтага жанру стала перадача «Dubstep Warz», якая выйшла ў эфір у 2006 годзе на BBC Radio 1 і прадэманстравала слухачам маладых дабстэп-музыкаў. Трансляцыя імгненна зрабіла дабстэп папулярным не толькі ў роднай Вялікабрытаніі, але і ва ўсім свеце. У аснове — складаныя ламаны рытм са зрушанымі акцэнтамі. Жанр дазваляе не толькі эксперымантаваць з аўтарскай музыкай, але і ствараць арыгінальныя рэміксы папулярных трэкаў.

Каго слухаць: Skrillex, Burial, Skream.

Пакліч па-беларуску

Юра, Ваня, Косця, Віця, Саша... — такія скарачэнні імён сваіх знаёмых я чую штодня. Але часам іх клічуць і так: Юрась, Янак, Кастусь, Віцюк, Алесь... Мой дзядуля Рычард, католік, адзначыў, што падобных скарачэнняў шмат і ў палякаў: Юзік, Эдзік, Рысек, Збышак, Стась... Відавочная здагадка: у беларускай мове мужчынскія асабістыя імёны часцей, чым у рускай, скарачаюць на зычны, і адбываецца гэта пад уплывам польскай мовы. Мне захацелася высветліць, ці так гэта, і якія суадносіны існуюць паміж імёнамі, што скарачаюцца на зычны гук і на галосны.

Уплыў польскай мовы на беларускую доўжыўся з сярэдзіны XIII стагоддзя амаль да пачатку XIX стагоддзя ў час іх суіснавання ў складзе адзінай дзяржавы — Вялікага Княства Літоўскага, а потым — Рэчы Паспалітай.

Было вырашана правесці лексікаграфічнае даследаванне з дапамогай «Современного словаря личных имен» А.В. Суперанскай і «Слоўніка асабовых уласных імён» А.К. Усціновіч. Польскія імёны я вывучала анлайн на сайце «Еўрапейскія імёны: значэнне і паходжанне», дзе яны прадстаўлены не толькі ў графічным, але і ў фанетычным варыянце (можна праслухаць іх гучанне ў арыгінале).

У слоўніку А.В. Суперанскай мужчынскія і жаночыя імёны ўжо класіфікаваны, скарачэнні маюць паметы. У такой якасці адзначаны і дымінутывы (памяншальна-ласкальныя формы), якія супадаюць па колькасці літар і гукаў (Сяргей — Сярожа, Валерый — Валерык, Мануіл — Мануша) або якія нават даўжэйшыя за поўнае імя (Капітон — Капітоша, Павел — Паўлік, Платон — Платоша). Я падышла да адбору прынцыпова: аб'ектам даследавання сталі толькі бясспрэчныя скарачэнні — хоць на адзін гук карацейшыя за поўнае імя. Вылучыўшы скарачэнні на зычны, я атрымала наступную карціну: 295 імён, да іх — 569 скарачэнняў, 53 — на зычны (9,3%).

Для некаторых імён слоўнікам зафіксаваны скарачэнні толькі на галосны: Міхаіл — Міха, Міша, Міня, Міка. Для некаторых — толькі на зычны: Вітамір — Вітан. Часцей сустракаюцца неаднародныя словаўтваральныя гнёзды — і з адкрытым канчатковым складам, і з закрытым: Уладзімір — Вова, Валодзя, Уладзя, Уладзік, Воля.

Ёсць скарачэнні, якія аднолькава гучаць для розных імён. Так, напрыклад, Арык — гэта скарачэнне для імён Арыян, Арый, Арыстарх, Арыстыд, Арысціян, Арыставул, Арыстоклій. У слоўніку рускіх імён 31 такая лексема для 56 імён. Гэта адзін з нямногіх мінусаў закону эканоміі маўленчых намаганняў, адкрытага А. Шлегерам. Вядома, зручнае такое шырокаўжывальнае скарачэнне, як Уладзік, аднак складана зразумець, да каго звярнуліся — да Уладзілена, Уладзіміра або Уладзіслава. Гэта не памяншае значнасці для мовы і гаворкі такіх адзінак,

але цалкам дакладна вызначае сферу іх ужывання — неафіцыйная абстаноўка. Ідэнтыфікаваць людзей у афіцыйнай абстаноўцы дапамагаюць поўныя імёны ў складзе трохкампанентнай формулы афіцыйнага наймення асобы: імя, імя па бацьку, прозвішча.

У беларускім слоўніку асабовых уласных імён мужчынскія і жаночыя імёны перамяжоўваюцца. Вытворныя ад іх змешчаны ў агульнай групе з паметай «вытворныя». Скарачэнні і дымінутывы прадстаўлены таксама ў адной групе. Выбраўшы бясспрэчныя скарачэнні мужчынскіх імён, я атрымала такія даныя: 870 імён, да іх — 2089 скарачэнняў, з якіх 849 — на зычны (40,6%). Гэта ў 4,4 раза больш, чым у рускай мове. Як і ў рускім слоўніку, ёсць скарачэнні толькі на зычны: Уллян — Уляш, Ян. Ёсць скарачэнні толькі на галосны: Уладзілен — Уладзя, Ладзя, Лёня. І змешаныя: Цярэнцій — Цярэня, Цярэшка, Церах, Цераш, Тэрэнць, Тэрэшка, Тэрэнта.

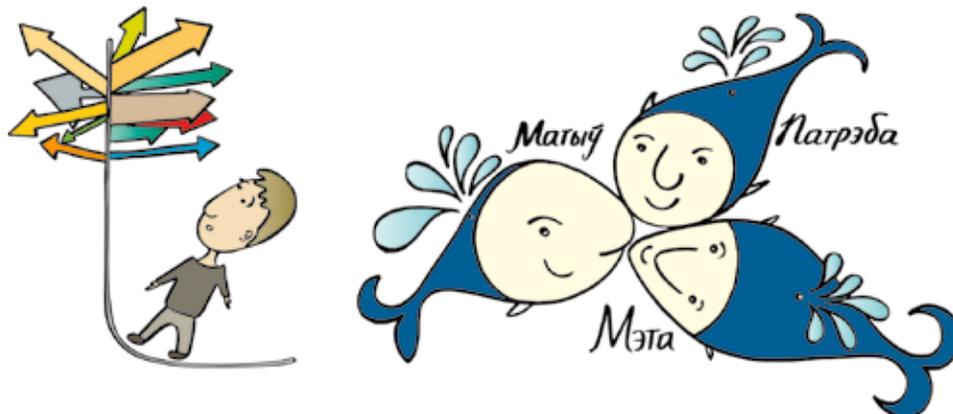
Дамінаванне скарачэнняў на галосны ў рускай мове тлумачыцца прынцыпам адкрытага складу, які доўгі час вызначаў гука-літарнае аблічча многіх слоў. Чаму ж гэты прынцып у меншай ступені паўплываў на беларускую мову з той жа ўсходнеславянскай моўнай групы? Адказ мы знайшлі ў слоўніку польскіх асабістых імён — слоўніку народа, чыя гісторыя не менш цесна пераплецена з нашай. У гэтым слоўніку мужчынскія і жаночыя імёны прадстаўлены ў алфавітным парадку без падзелу на групы. Словы прыводзяцца ў табліцы, дзе прадстаўлены імёны, іх варыянты, памяншальныя і кароткія формы, лацінская форма, паходжанне, руская транскрыпцыя. Вытворныя дадзены з паметай «памяншальныя» (у рускай транскрыпцыі). Напрыклад: Michał (Міхал) — Миш (Мись); Mikolaj (Мікалай) — Міка, Мікаш, Міша, Миш (Мись), Ніч. Я зрабіла выбарку бясспрэчных скарачэнняў і таксама адзначыла скарачэнні на зычны. У выніку прыйшла не проста да цікавай, але да нечаканай высновы: 259 імён маюць скарачэнні ў поўным сэнсе слова. Такіх скарачэнняў — 638, на зычны — 426. Гэта 66,8%! Тэндэнцыі скарачэння мужчынскіх асабістых імён у беларускай мове сапраўды блізкія да польскіх.

Такім чынам, гіпотэза цалкам пацвердзілася: мужчынскія асабістыя імёны ў беларускай мове часцей скарачаюцца на зычны, чым у рускай (у 4,4 раза), але радзей, чым у польскай (у 1,6 раза). Прычына — у большым уплыве польскай мовы, чым рускай на скарачаныя варыянты беларускіх антрапонімаў. Мабыць, перыяд нашай агульнай гісторыі супаў з перыядам найбольш прадуктыўнага іх скарачэння.

Што ж значыць назваць, паклікаць па-беларуску хлопчыка, юнака, мужчыну? Цяпер я цалкам упэўнена: гэта значыць, аддаць перавагу скарачэнням і размоўным варыянтам на зычны: Ян (а не Ваня), Рыгор (а не Грыша), Вітак (а не Віця), Змітрок (а не Дзіма)... І мілагучна, і патрыятычна, і пісьменна! З другога боку, называйце, клічце чалавека так, як ён сам таго жадае. Д. Карнэгі лічыў, што ў гэтым выпадку гукі будуць салодкімі для ўладальніка імені. Дык не будзем псаваць іх «лыжкай дзёгцю»: калі за звароткам Юрась хаваецца жаданне субсяседніка дадаць мянушку — зарыфмаваць з назвай рыбіны, тут ужо не да мілагучнасці. Бо можна, як кажуць, жартаваць з чалавека, але нельга — з яго імені.

На «першы-другі» разлічыся!

Аўтарская рубрыка
Ліны Багданавай

— **Р**аз-два-тры-чатыры, раз-два-тры-чатыры! — рытмічна вымаўляў Віталь Міхайлавіч, фізрук, незадаволена касавурачыся на свавольнага дзесяцікласніка.

Яўген наўмысна павольна паварочваў торс ў процілеглы патрэбнаму бок. Настаўнік зразумеў, што спрацацца не мае сэнсу. Прасцей адыграцца на адзнаках: у журнале на старонках фізвыхавання насупраць прозвішча ўпартага Яўгена даўно красаваліся шасцёркі — адзнакі ніжэй гэтага ўзроўню па «лёгкіх» прадметах адміністрацыя школы не лічыла добрымі.

«А што? Не мне аднаму пакутаваць, — разважаў Яўген, прыслухоўваючыся да неадпаведнасці рытмаў: сэрца і Віталь Міхайлавіч супадаць не жадалі. — Хто вінаваты, што ў мяне на стандарты алергія?»

— На «першы-другі» разлічыся! — гаркнуў фізрук, нагадваючы пра набліжэнне перапынку. «Вось і ў жыцці так — “на першы-другі” ўсё падзелена, — уздыхнуў Яўген, усім сваім выглядам ігнаруючы каманду. — Каму ўсё, а каму ў вечных лузерах да пенсіі марнець. Каму малако з зефіркай, а каму чорная скарыначка з прыгаркай. А я не хачу ні таго, ні іншага. Цярпець не магу чорна-белую нудоту. Я кавуны люблю і яечню з зялёнай цыбуляй!»

Клас пайшоў у распранальню, толькі Яўген замёр на прыступках спартзалы. Спяшацца не было куды: наступнай ішла хімія, а да лабараторнай Яўген не быў гатовы. Хімію ён цярапець не мог, як і фізіку з матэматыкай. І яшчэ пару-тройку прадметаў. І наогул, школа не адносілася да дарагіх сэрцу старонак няпростага жыцця Яўгена. Настаўнікі і бацькі, якія пастаянна штосьці патрабавалі, здаваліся яму занудамі.

— Усё наша жыццё — барацьба, — напяваў хлопец, спрабуючы выстаць на абранай баявой пазіцыі. — Трэба будаваць уласны прыстанак! І няхай усе зайздросцяць!

Надышоў час вызначыцца са сваім месцам і абраць сферу, здольную прыняць і ацаніць нестандартна настроенага паляўнічага на поспех. Спорт Яўгену не падыходзіў, грамадскае лідарства не цікавіла, інтэлектуальныя форумы здаваліся недасягальнай марай. Але ж павінна хоць нешта быць па яго сілах і падабацца адначасова! Нейкі зручны і верны варыянт мог выратаваць сітуацыю.

Заставалася толькі чвэрць. Каляндар скідаў лісты, дзень змяняўся ноччу, гадзіннік цікаў, адлічваючы секунды да перамогі ці паражэння. І толькі Яўген ніяк не мог выбраць прыдатны рытм уласнага жыцця.

Сімпакулька:

— У прынцыпе, ты вельмі сімпатычны хлопец. Але важная не толькі знешнасць. Глыбіні хочацца — у характары, у розуме, у думках, у ведах, у кампетэнцыі. Словам, у асобе. Думаеш, прыцягвае толькі поспех? Не адгадаў, хоць і ён таксама. Усё проста: поспех — гэта вынік. А вынік — гэта праца, упартасць, настойлівасць, смеласць — найважнейшыя крытэрыі асобы. Самае простае — ісці, куды ідзецца. Вось толькі няма гарантыі, што дойдзеш да патрэбнага месца. Працэс цікавы толькі тады, калі ёсць сэнс, мэта і значнасць. Прычым не толькі асабістая. Грамадская значнасць не менш важная.

Першакласнік з яблыкам:

— Раз-два-тры-чатыры і раз-два-тры-чатыры! А мне падабаецца! Усё ясна і выразна. І ў першым класе вывучаецца. Разам весела крочыць. А калі ў нагу, тады і прыгожа атрымліваецца! Можа, ты ў чымсьці не маеш рацыю, Яўген? Падумай добра. Я вось фізвыхаванне палюбіў з першага погляду. І зарадку раблю кожную раніцу. Гуляю падоўгу, вітаміны ўжываю А-В-С-D. У яблыках, кажуць, іх досыць. Хочаш, падзялюся? У мяне сёння два ёсць.

Дарэчы, я збіраюся стаць прафесарам (пакуль, праўда, не вырашыў, якім менавіта). Мама кажа, што я ўпэўнена рухаюся ў абраным напрамку. Як думаеш, гэта добра? Тваё меркаванне для мяне вельмі важнае.

Шкодная вучылка:

— Э-э-э-э, мой дарагі, нешта ты грунтоўна расслабіўся! А не хочаш нічога, таму што напружвацца не прывык. У першых класах усё хапаў на ляту — прывычаўся да лёгкага жыцця. Цяпер цябе толькі на крытыку хапае: тое не так, гэта не гэтак. Таму што за душой няма нічога. А павінна быць. Каб пазітыўна ўспрымаць свет, трэба яго шанаваць. Каб быць свабодным, трэба разумець і прымаць неабходнасць выканання наступнага кроку і наступных за ім дзеянняў.

«Свабода ёсць усвядомленая неабходнасць» — адзін мудры чалавек сказаў. Ці нават не адзін, каму толькі не прыпісваюць гэтыя словы! Між іншым, з гісторыяй у цябе зусім нядрэжныя адносіны. Можа, паглыбімся ў тэму? Чакаю на дадатковых занятках. А пакуль раю звярнуцца да псіхолога: спецыяліст тугу тваю адной левай развядзе.

Вопытны псіхолог:

— Яўген, ты прывык знаходзіцца ў стане напалову расслабленым — паміж адпачынкам і актыўнасцю, не атрымліваючы станоўчага ад таго ці іншага ў поўнай меры. Таму і настрой пастаянна ў міноры. І погляд на навакольны свет у шэрых тонах. Прачынайся! Ты амаль не спазніўся. Яшчэ ёсць час для вызначэння патрэбнага рытму і прытрымлівання яго. Між іншым, хачу павіншаваць: з гэтага моманту пачынаецца самае цікавае. Самапазнанне, магчымасць ісці па жыцці, пастаянна звяртаючыся да мэты і сэнсу. Ты проста абавязаны паспяшацца, зразумець патрэбы, здабыць матывы і мэты — апорныя пункты руху да поспеху. Не атрымліваецца разабрацца ў каштоўнасці гэтых трох кітоў? Даю простую «наводку»: смага — гэта патрэба, жаданне выпіць вады — матыву, а шклянка, да якой ты цягнешся, — мэта. Бачыш, як усё проста? Застаецца руку працягнуць. Ці зрабіць першы крок у патрэбны бок. Дзейнічай! Заўсёды рада дапамагчы.

Па законах горада

Што такое рытм у дачыненні да гульні? Гэта не толькі жанр «рытм-гульня», накшталт Guitar Hero. Гэта ўтоеная асаблівасць — сюжэтны рух, геймплейная разнастайнасць. Гэта выбар гульца. Такі выбар нам дае Dishonored.

Dishonored — стэлс-экшн ад першай асобы, распрацаваны Arkane Studio у 2012 годзе, які распавядае гісторыю імператарскага лорда-абаронцы Корва Атана, якога ілжыва абвінавацілі ў забойстве Імператрыцы і выкрадальніцтве наследніцы прастола і кінулі ў турму. Праз паўгода група лаялістаў дапамагае Корва збегчы, а мясцовы бог Чужы адорвае яго звышнатуральнымі сіламі Бездані, палічыўшы, што будзе цікава прасачыць, як Корва будзе спраўляцца з цяжкасцямі на шляху помсты і ці абярэ ён гэты шлях увогуле.

Сюжэт гульні не назавеш занадта арыгінальным, але вялікая колькасць схаваных па дамах і завуголлях кавалачкаў мясцовай гісторыі натхняе гульца вывучаць Дануол, шукаць гульнявыя кнігі, трафеі, падслухоўваць размовы жыхароў. Можна нават сказаць, што сюжэт Dishonored, хоць і «грунтоўны», больш служыць як сэтывг, які дапамагае ўвесці гульца ў свет гульні, пазнаёміць з галоўнымі асобамі прыдуманнага свету, быццам экскурсійны аўтобус — з гарадскімі каштоўнасцямі. Усё астатняе — на сумленні гульца.

Шлях галоўнага героя складзены са спіса асоб, якіх ён павінен ліквідаваць. І кожны раз даецца выбар — забіць ці вырашыць «праблему» нелятальна, але гэта зусім не значыць больш гуманна. Каб дабрацца да «заказанай» асобы, часта трэба прайсці цэлы квартал, а усе раёны кішаць не па-сяброўску настроенымі вартаўнікамі, якія сочаць за парадкам у горадзе, дзе пануе эпідэмія чумы. Корва — беглы «злачынец» — хавае свой твар пад жудаснай маскай, але вартаўнікі не разбіраюцца, хто ёсць хто, і таму перад героем заўсёды стаіць пытанне: што рабіць? Dishonored адказвае: «Усё, што заўгодна».

Можна з крыкам «Банзай!» рынуцца на асветленую пражэктарамі вуліцу і выправаць свае навыкі фехтавання і стральбы. Можна хавацца на дахах і ў зака-

вулках, бясшумна лётаючы пад (ці над) самым носам ворагаў і знішчаючы сведкаў вытрыманым арбалетным выстралам. Можна ўвогуле нікога нават не кранаць. Прайсці гульні так, каб ніводная душа не здагадалася, што вы тут былі, — рэальна. Прайсці так, каб ніводнай душы не засталася, — таксама. Dishonored, акрамя ўзбраення, дае гульцу ўжо згаданыя звышнатуральныя сілы. Гэтыя сілы, якія гулец знаходзіць у рунах і амулетах з алтароў Чужога, можна развіваць на сваё меркаванне. І для стэлсу/бою, і для лятальнага/нелятальнага праходжання — толькі б хапіла «рэсурсу». А можна і не развіваць. За гэта і ачыўку дадуць!

Увогуле, гульні рэальна прайсці за пару гадзін, калі нікуды не звачаць і ісці па першаму відавочнаму шляху — напразці да канца місіі. Але гулец, захоплены пошукам усіх схаваных цікавостак, можа правесці за гульні больш за трыццаць гадзін. Ніхто яго не торгае, не спрабуе пасадзіць на «рэйкі» і павесці далей па сюжэце. Гулец сам абірае камфортны для сябе рытм і тэмп. Дзе адзін гатовы сядзець пад крэслам па паўгадзіны, каб вывучыць патрульны шлях вартаўніка, там іншы не вытрымае і рызыкне ўцячы ў акно. Ніхто не прымушае прытрымлівацца аднаго стылю гульні, але канцовак у Dishonored некалькі і залежаць яны ад узроўню хаосу — колькасці знішчаных. Аўтары не ставяць перад сабой задачу асудзіць гульца за яго дзеянні, пакараць яго — толькі прымусяць задумацца пра магчымыя наступствы і выбіраць адпаведна. Было б перабольшаннем сказаць, што Dishonored — вельмі глыбокая гульня, але яе свет, шэры і бязлітасны «да Імператрыцы і маленькіх дзяўчынак», дае дастаткова падстаў для роздуму. А для фантазій — асабліва. Чаго толькі варта момант, калі ты прачынаешся ў гульні і з трывогай чакаеш нападу ворагаў, якія, ты не сумняваешся, ужо за паваротам... А замест гэтага апынаешся ў Бездані, дзе мясцовы бог падрыхтаваў для цябе падарункі, адзін з якіх — жывое сэрца, якое нашэпча табе ўсе сакрэты свету...

Валерыя Дзяткова

Чым адметны беларускі воўк?

Упершыню Алеся Разанава я для сябе адкрыла яшчэ ў школе, можа, гадоў у шаснаццаць. Адкрыла і — закахалася назаўжды. Але так здараецца, і ўлюбёныя рэчы часам забываешся. Для гэтага тэксту мне было патрэбна ўзнавіць свае ўражанні, і я дастала з палічкі стары зборнік «Вастрыё стралы». Дзіўнае адчуванне: вяртацца да таго, што раней было каштоўным для цябе. Гартаеш і бачыш: вось тут пакрыслена алоўкам, вось тут была загнута старонка... Гэтыя вершы мне запалі ў душу тады. Дзіўна падавацца іх мернаму рытму і ўспамінаць, што і чаму спадабалася тады, успамінаць сябе. І вельмі цікава, чым адрозніваецца мой погляд на іх цяпер. Вось чароўная ўласцівасць паэзіі: з цягам часу знаходзіш нешта новае, але адначасова і вяртаешся да сябе.

Што добрага было ў беларускай паэзіі? Ёсць стандартны адказ: Купала, Колас, Багдановіч. У другой жа палове XX стагоддзя хэдлайнераў больш. Алесь Разанаў стаіць крыху асобна ад іх, але займае важнае месца ў гісторыі беларускай літаратуры. Звычайны чалавек, які асабліва нікуды не высалупваецца, а проста жыве сумленна, як лічыць правільным, і робіць тое, што яму падабаецца, таму і беспамылкова трапляе кожнаму ў сэрцайка.

Калі вывучаеш любую паэзію, беларускую ў тым ліку, падзяляеш: вось гарадская лірыка, вось любоўная, грамадзянская і г.д. Філасофская лірыка ў беларускай літаратуры трывала асацыюецца з Алесем Разанавым. І менавіта філасофскай лірыцы звычайна несправядліва аддаюць няшмат увагі. Заўсёды здаецца: гэта нешта мудрагелістае, незразумелае. Але што па сутнасці філасофская лірыка? Развагі пра сэнс жыцця, вечныя каштоўнасці, сутнасць светабудовы... Не проста незразумела, але яшчэ і маркотна.

Што добрага было ў беларускай паэзіі? Ёсць стандартны адказ: Купала, Колас, Багдановіч. У другой жа палове XX стагоддзя хэдлайнераў больш.

З філасофскай лірыкай усё складана: на-самрэч яна не дае адказаў на «адвечныя пытанні». Таму што гэтых адказаў не існуе. Па сутнасці, любое філасофскае разважанне — гэта спроба зразумець навакольны свет, спроба растлумачыць, хто мы, адкуль мы і куды мы ідзем. Так ці інакш, пра гэтыя рэчы задумваецца кожны чалавек, і адсутнасць дакладных адказаў прымушае сумаваць. Таму філасофская лірыка заслугоўвае ўвагі і ў пятнаццаць гадоў, і ў трыццаць, і ў шэсцьдзiesiąт.

Можа, менавіта паэтызаваў філасофскіх разваг і ёсць адказ. Паэзія выдатная шматлікасю трактоўкі. Так добрая філасофская лірыка зачароўвае, запрашае заглябіцца ў сябе, задумацца. Вобразнасць і мастацкасць адкрываюць вялікую колькасць трактовак, а значыць — вялікую прастору для разваг. Лепшыя вершы — тыя, якія прымушаюць разважаць, праўда?

Такая і ёсць творчасць Алеся Разанава, пісьменніка, перакладчыка і паэта-наватара. Але ў дадзеным выпадку асаблівай увагі заслугоўваюць формы выкладання. Алесь Разанаў прынёс у беларускую паэзію абсалютна новыя для яе формы.

У першую чаргу — **версэты**. Фармальна гэта праявілі тэкст: няма вершаванага рытму, метра і рыфмы. Аднак паэзія не абмяжоўваецца гэтымі паказчыкамі, праўда? Версэты знаходзяцца на мяжы прозы і паэзіі, у тым месцы, дзе яны ўзаемапранікаюць адно ў адно. Язык не паварочваецца назваць іх прозай: тэматыка, сістэма вобразаў і сама мова выбудоўваюць дзіўную паэтычную карціну.

Такім чынам, што ў гэтай паэзіі? Па змесце гэта лірычныя прыпавесці, у якіх праз простыя рэчы асэнсоўваецца чалавечае жыццё. І — вось яна, тая самая паэзія, да якой хочацца вяртацца.

Вось, напрыклад, версэт «Будучыня». Вельмі тонка тут прачута і перададзена адчуванне няўпэўненасці — што там, далей. І разам з ім — пачуццё адказнасці: каб стаць вартым гэтага «далей», трэба змяніць сябе. І гэтая няўпэўненасць, гэтая адказнасць зусім па-рознаму адчуваецца з цягам часу.

Час ідзе — а смерць і неўміручасць ўсё яшчэ наперадзе.

Далей — вершасказы. Гэта творы, напісаныя ў форме версэта, аднак гэта ўжо не прыпавесць, гэта хутчэй своеасаблівая медытацыя, у працэсе якой разглядаецца сама рэч, прадмет, з'ява. Усё трымаецца на асацыяцыях, таму і цікава: як далёка гэтыя асацыяцыі могуць завесці?

У вершасказах, дарэчы, акрамя асацыятыўнасці, выдатны гукапіс. Вось, напрыклад, «Пчала». Чытаем:

Вось, напрыклад, версэт «Будучыня». Вельмі тонка тут прачута і перададзена адчуванне няўпэўненасці — што там, далей. І разам з ім — пачуццё адказнасці: каб стаць вартым гэтага «далей», трэба змяніць сябе. І гэтая няўпэўненасць, гэтая адказнасць зусім па-рознаму адчуваецца з цягам часу. Час ідзе — а смерць і неўміручасць ўсё яшчэ наперадзе.

чаргаванне «ж-ш-дз-з-з». Што гэта, як не ціхае гудзенне пчалы дзесьці ў аддаленні? Ці, напрыклад, «Піла»: «п-с-з-с-з» — што гэта, як не гук пілавання? Чытаем «Дарогу» — і там перакочваецца, грукоча «дж-д-р».

Цацка для ўспрымання, але праз такія цацкі і пранікаеш ў сутнасць рэчаў.

Самыя цікавыя, на мой погляд, тыя вершасказы, у якіх аўтар адну рэч перакладае на розныя мовы. У роднасных мовах словы гучаць падобна, але ў кожным ёсць адрозненне, цяжка вытлумачальны нюанс, і вось аўтар гэты нюанс спрабуе ўлавіць. Зразумець, напрыклад, чым літоўскі воўк адрозніваецца ад рускага і чэшскага (падказка: з усіх ваўкоў толькі беларускі займаецца воўчай справай — вые).

Пункціры. Гэтыя невялікія (тры-шэсць радкоў) творы — любімы жанр Алеся Разанава, (якія па яго творчай задумцы закліканы перадаць думку найбольш лаканічна). Вось яна, квінтэсэнцыя творчасці — у пары радкоў выказаць увесь сэнс.

У аснове пункціру — канкрэтная падзея: дзіця вучыцца хадзіць, заканчва-

ецца лета, смерць косіць салому. На першы погляд, пункціры грунтуюцца на парадоксе, аднак насамрэч у іх выбудоўваецца непазбежная заканамернасць быцця. Мы глядзім у будучыню, а мінулае — на нас. Дворнік мяце тратуар, але свой цень яму не зрушыць. У паштовай скрыні ёсць газеты, часопісы, лісты, а незвычайнага — вестак — няма.

Гэта сапраўды любімы жанр аўтара, у яго нават ёсць асобныя зборнікі толькі з пункцірамі, і ў кожным зборніку можна знайсці россып росчыркаў — пункцірам. Зразумела: куды больш каштоўныя лаканічныя думкі, якія трапляюць проста ў цэль.

Хтосьці заўважыў, што квантэмы нагадваюць не сам верш, а як быццам намёк на яго, вобраз магчымага верша.

Такое «зрабі сам» ад Алеся Разанава: «Вось вам пара радкоў, пара вобразаў, ці не хочаце зрабіць з іх свой твор?»

Яшчэ адна спроба вылучыць чыстую думку — **квантэмы**. Квантэмы літаральна — «імпульс, чысты квант паэтычнай энергіі». Тут і словы-вобразы, і інтанацыя рытму, і колер рытму. У квантэмах няма звязанасці, прычынна-выніковай сувязі. Паміж сказамамі часта адсутнічаюць знакі прыпынку, знікаюць межы паміж лагічна завершанымі кавалкамі тэксту. Ствараецца ўражанне, што словы раскіданы, разбураны, існуюць паасобку.

У выніку атрымліваюцца як быццам не звязаныя паміж сабой фразы. Хтосьці заўважыў, што квантэмы нагадваюць не сам верш, а як быццам намёк на яго, вобраз магчымага верша. Такое «зрабі сам» ад Алеся Разанава: «Вось вам пара радкоў, пара вобразаў, ці не хочаце зрабіць з іх свой твор?» Вось гэта і ёсць сапраўдная філасофія — квант, чысты імпульс энергіі, які кожны вольны трактаваць, як хоча.

Разанаўскія новыя жанры — пульсуючая артэрыя на шыі беларускай літаратуры. Ужо цяпер ёсць цэлы шэраг творцаў, што так ці інакш натхняліся Алесем Разанавым. Паспрабуйце і вы: цікава, да чаго вас прывядзе нетаропкі рытм гэтых паэтызаваных філасофскіх разваг?

Марыя Свіст

Любоў бывае розная

...**Л**юбоў бацькоў да дзяцей, любоў да сяброў, каханне паміж жанчынай і мужчынам. Любоў суправаджае чалавека на працягу ўсяго яго жыцця.

Нарадзіўшыся, дзіця адчувае бясконцую любоў сваіх бацькоў, якія імкнуцца зберагчы яго ад усіх бед і непрыемнасцей, што падсцерагаюць яго ў жыцці. Калі баліць дзіцяці, бацькам баліць удвая.

Становячыся дарослым, дзіця разумее, што любоў мае шмат праяў.

Слухаючы гісторыі сваіх бабулі і дзядулі пра тое, як яны змагаліся за свабоду Радзімы, адчуваеш любоў да сваёй зямлі.

Працягваючы слухаць гэтыя гісторыі, можна даведацца, што побач былі таварышы, якія не раз дапамагалі і нават выратавалі жыццё. Разумееш, што і ў цябе ёсць такія ж сябары — хлопчык з суседняга двара, які пачаставаў апошняй цукеркай. Але з часам усведамляеш, што любоў да сябра не ў цукерках вымяраецца, а ва ўчынках, уменні падтрымаць, у дапамозе, пра якую ты нават не паспеў папрасіць.

Калі становішся дарослым, ты ўспамінаеш гісторыю пра тое, як пазнаёміліся твае бабуля і дзядуля.

Дзядуля расказваў: «Ну як пазнаёміліся? На танцах. Ubачыў я тваю бабулю, усміхалася яна мне. Першае, на што я звярнуў увагу, — вялікія вочы іскрыліся. Падышоў, прадставіўся. Пазнаёміліся... І тут закруцілася... Праз год пажаніліся, яшчэ праз год сыноч нарадзіўся, а ў 39-м годзе — вайна...»

«Я мужа Сцяпана на фронт праважала — за палякаў ваяваць, і засталася з сынам Ільюшам і хворай свякроўю на руках, — працягвае апавед бабуля. — Ішла вайна, а я ўсё чакала свайго ненагляднага. У 1945-м вайна скончылася, а Сцяпана ўсё няма. Прыходзілі яго сябры, сваталіся, а я ўсё чакала... Пайшоў 1947-ы год, восем гадоў у чаканні. І тут адной вясновай раніцай хтосьці паклаў фуражку на падаконнік і пастукаў у шыбу. Адчыняю дзверы, а там — Сцяпан, жывы, цалючкі», — гаварыла бабуля Каця. «Менавіта шчырае і адданае каханне тваёй бабулі не дало мне загінуць ні на полі бою, ні ў нямецкім палоне. І па сённяшні час мы жывем з ёю і цэнім кожнае імгненне, якое правялі разам. Бо мы ж столькі часу прапусцілі, але нічога, нагонім!» — дадаваў дзед Сцяпан.

Як добра, што ў цябе ёсць сваякі, якія цябе любяць і разумеюць. Выдатна, калі ты жывеш на роднай зямлі. Добра, калі побач з табою верны сябар. Цудоўна, калі ты знаходзіш сапраўднае каханне.

Толькі тады чалавек па-сапраўднаму шчаслівы, калі ў яго сэрцы жыве любоў.

Подпіс рэдактара

Кацярына Ярашкевіч

Толькі маладосць, толькі фальклор!

Народны танец — гэта штосьці магічнае і чароўнае, бо ён паглынае цябе цалкам і нібы адкрывае шлях у мінуўшчыну. Кіраўнік узорнага фальклорнага ансамбля «Рудабельскія зорачкі» Вольга Гаўрылаўна Дульская расказала пра танцавальную спадчыну беларусаў і яе захаванне для будучых пакаленняў.

— Вольга Гаўрылаўна, а якія танцы былі папулярныя ў нашых продкаў?

— Беларускія танцы рухавыя і заліхвацкія, нясуць станоўчыя эмоцыі. Танчылі нашы продкі часцей за ўсё пад гармонік і сольна, і парамі, і тройкамі. Танец спрыяў выхаванню эстэтычнага густу танцораў і глядачоў. Шырока распаўсюджаныя танцы «Падэспань», «Лявоніха», «Кракавяк», «Месяц», полькі, вальсы, карагоды. І амаль у кожнай вёсцы — свой варыянт выканання, які адрозніваецца спалучэннямі рухаў і кампазіцыяй.

У народным танцы чалавек пражывае цэлае жыццё. Кожны новы танец — гэта новая гісторыя, новыя ўзаемаадносіны і новыя эмоцыі. Напрыклад, у танцы «Важны» выканаўцы паказваюць увесь свой гонар, рухаюцца павольна і важна, простыя сяляне нібы прымерваюць на сябе ролю шляхты. Здаецца, яны ўяўляюць, што танчаць не на вясковай вечарыне сярод старых хат і адрын, а на панскім балі ў багатых інтэр'ерах палаца. За бездакорнае выкананне гэтага танца на адным з фестываляў фальклору «Берагіня» публіка стала называць наш калектыў «рудабельскай шляхтай».

— З чаго пачынаецца навучанне народным танцам?

— Працэс навучання народным танцам грунтуецца на краязнаўчай працы і стасунках паміж пакаленнямі. Пачынаем з сустрэчы з носьбітамі — знаўцамі

мясцовага фальклору, запісваем мелодыі, запамінаем танцавальныя рухі. Дзеці танчаць так, як і іх прабабулі і прадзядулі, са строгім захаваннем схемы, паказанай носьбітам, таму што танцы мы пераймаем «з нагі ў нагу». А такому спосабу засваення ўласціва натуральнасць паводзін, непасрэднасць і нязмушанасць.

— Што павінен памятаць той, хто хоча навучыцца народным танцам?

— Падчас сустрэч з носьбітамі мы рупліва вывучаем танцавальны этыкет, бо ў народным мастацтве няма дробязей. Кожны рух — гэта нібы сказ у тэксце. Трэба разумець настрой танца, падтрымліваць кантакт з партнёрам і сачыць за мімікай, а галоўнае — захоўваць манеру выканання танца, пераняваю ад носьбіта.

Але мала вывучыць рухі ды мець фізічную сілу. Каб выконваць народны танец, чалавек павінен мець адпаведны душэўны настрой. Перш-наперш удзельнікам свайго калектыву я прывіваю любоў і павагу да сваіх вытокаў, жаданне пазнаёміць з імі гледача. Вялікую ролю ў гэтым адыгрываюць носьбіты. Хто, калі не бабуля са сваім жыццёвым вопытам можа даць карысную параду маладым і дапамагчы зрабіць правільны выбар? Танцоркі ў калектыве ніколі не карыстаюцца касметыкай. Іх упрыгожвае маладосць і эмацыянальны настрой.

— Ці дапамагае ўдзел у міжнародных фестывалях захаванню фальклорнай спадчыны? Як успрымаюць наш фальклор за мяжой?

— Мы ўдзельнічалі ў свяце «Дзёжкін карагод» у Расіі, выступалі з канцэртнай праграмай у Германіі, на фестывалі «Світавід» ва Украіне. Мастацтва наша там разумелі і прымалі як блізкае і роднае. Гледзячы на тое, як беларускі фальклор хвалюе людзей з замежжа, з якой павагай ставяцца да Беларусі, удзельнікі калектыву з яшчэ большай ахвотай пачынаюць вывучаць народную культуру і распаўсюджваць яе. Цікавасць да Беларусі з боку замежнікаў з'яўляецца штуршком да больш глыбокага вывучэння гісторыі і культуры сваёй Радзімы, асабліва для моладзі.

— Навошта нам захоўваць фальклорную спадчыну? Ці патрэбныя народныя танцы сёння?

— Фальклор дапамагае зразумець, хто мы і адкуль мы. Не дзіўна, што бабуліны танцы зноў становяцца запатрабаванымі. У апошнія гады праяўляецца асаблівая інтарэс беларусаў да сваёй спадчыны і да сваіх вытокаў. Фальклор — гэта аснова ўсяго, гэта крыніца, з якой выцякае жыццё.

Подпіс рэдактара

Данііл Шэйка

У пошуках сіняй птушкі

Шаноўны чытач, ці памятаеш ты той дзень, калі ўпершыню задумаўся пра выбар будучай прафесіі? Я памятаю яго вельмі добра. Гэта адбылося яшчэ ў дзіцячым садку, калі выхавацелька спытала ў кожнага з групы, кім ён хоча быць, калі вырасце. Некалькі хлопчыкаў і дзяўчатак упэўнена адказалі: настаўніцай, будаўніком, машыністам, урачом ці актрысай. І кожны абгрунтоўваў свой адказ. Мне ж на розум нічога не прыходзіла, і я стаяла, сутарагава перабіраючы ў галаве назвы ўсіх прафесій, якія ведала. Тут у памяці ўсплыў урывак з бабулінага серыяла, у канцы якога галоўныя героі паляцелі разам на вялікім самалёце. Я ўзняла галаву і з гонарам сказала: «Калі я вырасту, я буду сцюардэсай!» Такого адказу не чакала ні выхавацелька, ні мае маленькія сябры. Усе здзіўлена глядзелі на мяне. Ад гэтых поглядаў мне стала чамусьці сорамна. Я ўжо ішла на сваё месца, як раптам Наталля Міхайлаўна спыніла мяне і папрасіла патлумачыць свой выбар, расказаць пра гэтую цудоўную прафесію. Я ўзрадавалася і расказала сябрам і сяброўкам усё, што ведала пра вялікія самалёты, прыгожых сцюардэс і смелых пілотаў. Так мы прагаварылі амаль гадзіну!

З таго дня мінула шмат часу, але маё жаданне звязаць свой лёс з небам нікуды не знікла. Мама на гэтую тэму заўсёды ківае галавой і кажа: «Нават не ведаю, добра гэта ці не...»

Канечне, пяцігадовую дзяўчынку прыцягвалі велізарныя шумныя машыны і мноства цікавостак, якія можа сустрэць на сваім шляху экіпаж.

Што ж вабіць мяне цяпер?

Мяне вабіць неба, яго прасторы, шчырыя абдымкі, якімі яно сустракае цябе кожны раз, як толькі ты адрываешся ад зямлі. Я люблю яго яскравыя зоры, што асвятляюць шлях уначы, кроплі цёплага летняга дажджу, навальніцы, люблю тую бясконцую свабоду, якую адчуваеш толькі ў небе.

У дзяцінстве гэта была мара, а цяпер узняцца ў неба — мэта, да якой я імкнуся ўвесь час. Канечне, не ўсё так проста. Для таго, каб дасягнуць сваёй мэты, нават самага вялікага жадання мала. Як і ў кожнай прафесіі, у авіясферы ёсць свае крытэрыі, якім неабходна адпавядаць. Па-першае, трэба мець добрую фізічную падрыхтоўку, умець валодаць сабой і хутка рэагаваць, мець сілу волі, ведаць правілы этыкету, умела карыстацца некалькімі асноўнымі (самымі распаўсюджанымі) мовамі і г. д.

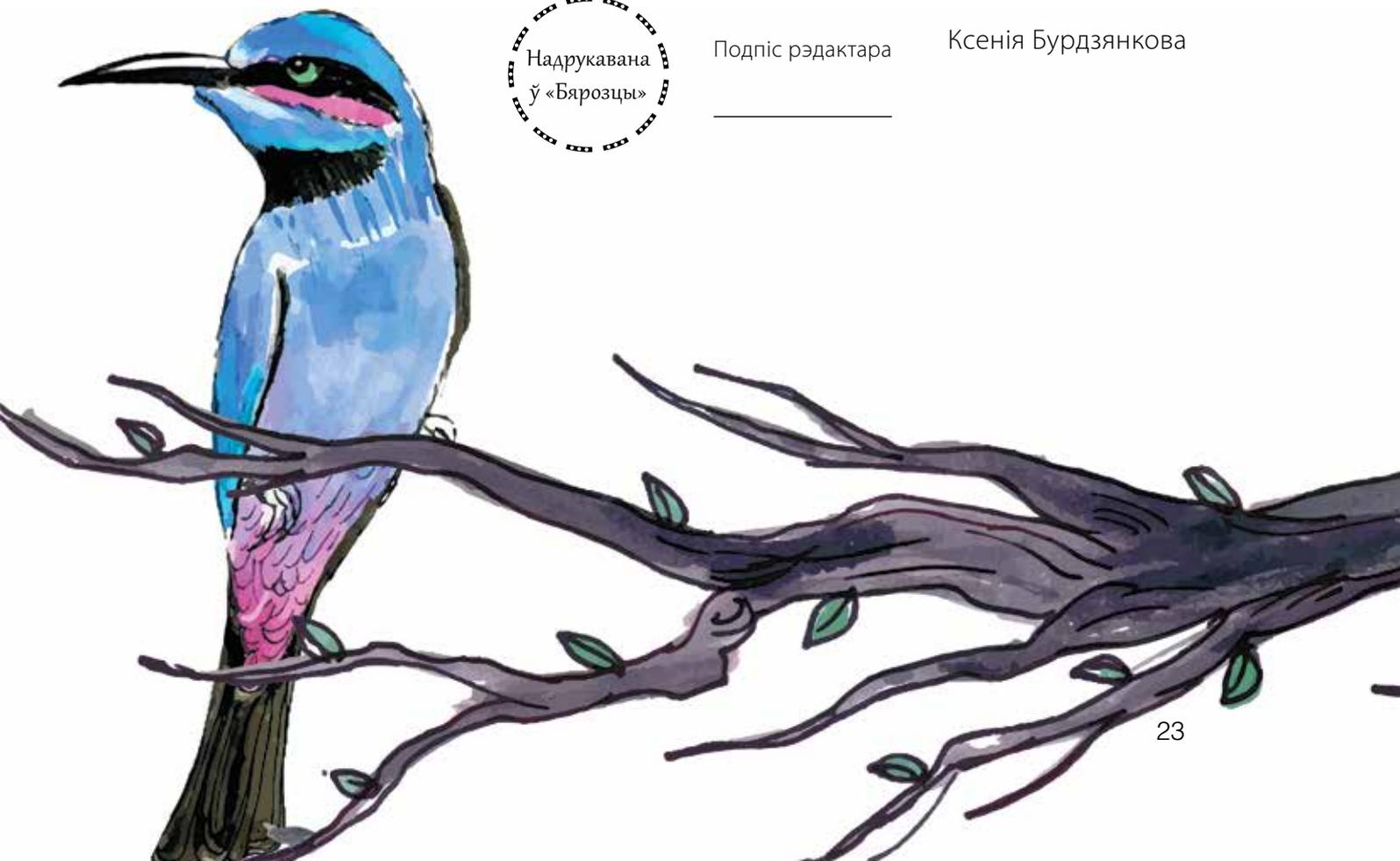
Зараз я пайду ў дзясяты клас. Акрамя беларускай, якой, на маю думку, павінны валодаць усе беларусы, старанна вывучаю рускую і англійскую мовы, не так даўно стала цікавіцца іўрытам.

Не ўсё атрымліваецца адразу, і часам я нават гатова апусціць рукі, але заўсёды мяне падтрымліваюць мае родныя, сябры і настаўнікі. Яны дораць мне цудоўны настрой, усмешкі і ўпэўненасць у заўтрашнім дні. Тады, супакоіўшыся і абмеркаваўшы ўсё як след, я зноў упарта бяруся за працу. Зноў іду па камяністым шляху да сваёй мэты, што так яскрава ззяе за ўзгоркам. Самы цяжкі пад'ём яшчэ наперадзе, але я веру, што яна там, чакае мяне і будзе чакаць, пакуль я імкнуся. І прыйдзе дзень, калі я падыму яе, узніму высока над галавою ў далонях... І гэта будзе мая сіняя птушка.

Подпіс рэдактара

Ксенія Бурдзянкова

Прынцэса па-за тусоўкай

Ты — юнак. Навокал
Свет, як песня, прыгожы, прывабны...

П. Панчанка

Перада мной, як і перад маімі шматлікімі сябрамі, ляжыць мноства дарог, але толькі адна стане самай вернай, самай правільнай і шчаслівай. Як не памыліцца? Як не трапіць у такую сітуацыю, у якой апынуліся героі апавесці Яўгена Хвалея «Прынцэса з тусоўкі» Вадзім Цэхановіч, Вераніка Рагозіна і Таня Касмылёва? Чаму жыццёвыя лёсы Тані і Веранікі склаліся менавіта так, не даўшы ім магчымасці жыць доўга і шчасліва побач з роднымі і сябрамі? Што стане з Віктарам? Ці зможа ён змяніць сваю думку: «Ты хочаш, напрыклад, аднаго, а табе кажуць: не, нельга... Не туды ідзеш, не тое робіш, не тое думаеш... І так пастаянна — дома, у школе, на вуліцы... А нам хочацца, што нам хочацца...»

Зразумела, хочацца. Але ж нашы жаданні павінны адпавядаць нейкім нормам і правілам. І ўсвядоміць гэтыя правілы нам дапамагаюць нашы бацькі, настаўнікі. Мае бацькі мне заўсёды своечасова падказваюць, што можна рабіць, каб не памыліцца. Бывае, не згаджаюся, але разумею іх рацыю. А ці не такімі ж былі бацькі Вадзіма і Тані? Так, не заўсёды ў іх хапала часу на дзяцей, як і ва ўсіх тых, хто працуе. Чаму ж адны дзеці разумеюць бацькоў, а Таня і Вадзім вырашылі, што толькі яны самі ведаюць, як жыць і дзеля чаго жыць? Чаму абралі шлях згубы? Няўжо

ні бацькі, ні настаўнікі не расказвалі ім пра наркатыкі і іншыя шкодныя рэчывы? Няўжо ніколі не гаварылі, што нельга рабіць зло людзям і адчуваць пры гэтым шчасце?

Чытаў аповесць і дзівіўся: адкуль у Тані столькі жорсткасці? Будучы чацвёртакласніцай, загадала знішчыць хамячоў... Яе гэтаму вучылі? Не, але і згоды ў сям'і, і павагі асаблівай не было.

Дома недаглядзелі, не падказалі, не навучылі. Але ж і настаўніца Антаніна Фёдараўна не змагла дастукацца да сэрцаў Тані і Вадзіма. А гэта была Настаўніца з вялікай літары, неабыякая да кожнага вучня, гатовая прыйсці ў любы момант на дапамогу.

Пасля жудаснай трагедыі з Веранікай — светлай і чыстай дзяўчынкай — настаўніца доўга не магла прыйсці ў сябе: «Як магло такое здарыцца?!»

А мяне не пакідае думка, як магла дзяўчынка-падлетак Таня Касмылёва дайсці да злачынства? Ці можа сапраўднае каханне пайсці на такое? Чаму зло бярэ верх над добром? Чаму многія людзі абыякава ставяцца да чужога гора?.. І гэта далёка не ўсе пытанні, якія ўзніклі ў мяне пасля прачытання твора.

Аповесць прымушае задумацца над сваімі крокамі, над тым, што адна памылка можа змяніць не толькі тваё жыццё, але і жыццё іншых людзей. І нават прывесці да трагедыі. Дапамагае гэтаму і частка твора, напісаная ў форме дзённіка Тані, у якім гераіня прыходзіць да разумення сваёй віны. А жыццёвая трагедыя Веранікі падказвае, што трэба быць асцярожным і ўважлівым да людзей, якія побач, каб своечасова заўважыць, каму патрэбна падтрымка, а ад каго лепш трымацца далей. І вельмі хочацца, каб у жыцці кожнага вучня сустракалася як мага больш такіх настаўнікаў, як Антаніна Фёдараўна.

Антон Луцькоў

Сімвалы роднага краю

Куды вокам ні кінь —
Разліваецца сінь...

Бо Радзіму маю
Сінявокай завуць:
За валашкі ў расе,
Што паўсюдна растуць,
За лясныя крыніцы,
Што звонка пяюць,
За абшары ільну —
Быццам мора прастор,
За глыбокія, чыстыя
Вочы азёр...

А яшчэ Беларусь —
Край дрымучых лясоў,
Край магутных дубоў
І густых верасоў.
Сімвал моцы яе —
Зубр, пушчы ўладар,
Годна голаў нясе,
У сям'і — гаспадар.

Хай навек стане лёсам
Мір і лад на зямлі,
Хай лунаюць над плёсам
Птушкі шчасця — буслы!

Чароўная восень

Серабро павуцін
Заплятаецца ў кужаль,
А навокал лісты
Яркім золатам кружаць!

З-пад лісточка грыбок
Выглядае цікаўна,
Сумны клін журавоў
Закружыў развітальна.

Сонца промнем сваім
Нас лагодна сагрэе,
Быць чароўнай такой
Толькі восень умее.

Анастасія Вербіловіч,
8 клас, гімназія-інтэрнат, Мядзел

Мая будучая прафесія

Прафесія — выбар, канечне,
няпросты.
Зрабіць яго можа не кожны
дарослы.
Мары, абставіны, лёс і характар —
Усё гэта важны для выбару
фактар.

Шмат ёсць прафесій — іх сотні,
няйначай...
Ды толькі ў адной з іх сябе
я бачу!
Кім сябе бачу? Чалавекам
у крэсле —
Рэжысёрам у студыі на
падпісаным месцы.

Эпізоды здымаем, робім мантаж...
За кожным героем — асобны тыпаж.
Як жа прыемна ўсім гэтым займацца:
Сцэнарый ствараць, у фільме здымацца...

Але не пра тое хачу вам сказаць, людзі!
І не прыгодніцкім фільм мой першы будзе!
Хачу зрабіць фільм пра сваю першую школу,
Дзе ўвяду ў дыялогі нашу родную мову.

Уявіце сабе: па тэлеканалах
Замест фільмаў замежных, замест серыялаў
Паказваюць фільм пра беларускіх дзяцей,
З якімі адбываецца шмат цікавых падзей...

Эх, як жа мне хочацца хутчэй пачаць працаваць!
Рабіць раскадроўку, аднадумцаў шукаць...
І я абяцаю: пройдзе нейкі час,
І адбудзецца першы мой кінапаказ!

Ганна Хвежанка,
8 «В» клас, гімназія № 15, Мінск

Агеньчык любві

Напэўна, яшчэ спрадвеку
Цяпла б не ведалі мы,
Калі б у грудзях чалавека
Не палаў агеньчык любві.

У сінняй нябёс вышыні
Сонца агнямі палае...
Але чалавек у душы
Ярчэйшае полымя мае!

Калі нягодаў нажы
Жыццё робяць поўным здзекаў,
То грэемся мы ў душы
Блізкага нам чалавека.

І шлях выбіраючы свой,
Галоўнае — не забываць:
Агеньчык душы тваёй
Заўжды павінен палаць!

Расстанне

Сялянская хата стаіць сабе ціха,
За хатай бруіцца ручай...
Яшчэ ўчора хата не ведала ліха,
А сёння тут боль і адчай.

Яе гаспадар, малады шчэ хлапчына,
Ішоў бараніць родны край.
Каханую жонку абняў каля тына,
Прамовіў ёй ціха: «Бывай!»

Глядзела дзяўчына на любага мужа,
Ёй лёс — за ягоны гарчэй...

І, быццам пялёсткі завялае ружы,
Зляталі слязінкі з вачэй...

Не трэба саромецца...

Не трэба саромецца поту,
Што кроплямі, быццам алмазы,
З'яўляецца пасля работы
У чалавека адразу.

Не трэба саромецца смеху,
Што ў час вясёлай размовы
Раскаціцца гулкім рэхам,
Жывой часцінкаю мовы.

Не трэба бацькоў саромецца,
Калі яны нават старыя.
Яны ж цябе любяць, клапацяцца,
Жыццё табе падарылі!

Не трэба саромецца Бога,
Ў якога твой бацька верыў
І з думкамі пра якога
Ў жыццё расчыніў табе дзверы!

Не трэба саромецца мовы,
Роднай, пяшчотнай і мілай,
Каб словы яе чароўныя
Ліліся на ўсіх зіхатліва...

Яўгенія Мароз,
8 клас, гімназія № 4, Мінск

Чароўны свет казак

За акном ідзе дождж. Ціха стукаюць кроплі і шапочуць пра нешта таямнічае, толькі ім вядомае. Я прыслухоўваюся, але зразумець дождж нялёгка. Я сяджу і слухаю. У крэсле пад цёплай коўдрай так утульна... І раптам я разумею, пра што шапоча дождж! Ён распавядае мне казку, адну з тых самых, што мне читалі бацькі, калі я была зусім маленькая. У кожнай кроплі я быццам чую словы сваёй роднай, такой меладычнай мовы. Кропля да кроплі словы зліваюцца ў адзіны аповед, што адносіць мяне ў далёкі і цікавы свет казак.

З дзяцінства адной з маіх самых любімых кніг застаецца зборнік беларускіх народных казак. Як я люблю казкі! Многія думаюць, што яны толькі для малых дзетак. Але я не пагаджуся: казкі — для ўсіх! Гэта ж самая чароўная крыніца ведаў, самая сапраўдная скарбніца народнай мудрасці. Казкі могуць падараваць незвычайныя прыгоды як у прасторы, так і ў часе, пазнаёміць з непаўторнымі героямі, яны ніколі не дадуць засумаваць.

Растлумачыць вялікую каштоўнасць і значнасць казак няцяжка. З дапамогай іх мы можам уявіць людзей, якія жылі некалькі стагоддзяў ці нават тысячагоддзяў назад. З тых часоў мала што змагло дайсці да нашых дзён, бо людзі не ўмелі

пісаць, чытаць, а розныя вырабы проста знішчыў час. Але казкі не падуладныя часу. Людзі складалі і перадавалі іх з вуснаў у вусны і гэтым самым узбагачалі беларускі народ бяспэчным вопытам і духоўнасцю. У казках людзі апісвалі перш за ўсё свой побыт, адносіны адно да аднаго, прыродныя з’явы. У той час многае было невядома, таму свае ўяўленні пра свет, смерць, жыццё людзі перадавалі праз казкі, легенды і паданні. Такім чынам, сёння мы ўяўляем жыццё нашых продкаў, іх заняткі, страхі, перажыванні, лад жыцця. І ўсё гэта робіць казкі неацэнным багаццем Беларусі.

У кожнай казцы мы можам знайсці адлюстраванне народнай мудрасці. Прачытайшы казку «Як Васіль змея перамог» ці «Удовін сын», можна зразумець, што людзі заўсёды ўхвалялі адвагу, мужнасць, мужчынскую сілу, вынослівасць, гераізм і кемлівасць.

У казках пра жывёл, як, напрыклад, «Хітры вол», «Як кот звяроў напалохаў», людзі хацелі паказаць навакольным свету, прыроду. Пад вобразамі жывёл часта хаваюцца самі людзі. У такіх казках мы таксама можам даведацца пра жыццё, побыт, адносіны, падзвігі, думкі і мары людзей.

Асобнае месца ў свеце казак займаюць бытавыя казкі, таму што яны з’яўляюцца ў першую чаргу павучальнымі. У казках «Ад крадзенага не пасыцееш» ці «Прагны багацей» высмейваюцца дрэнныя якасці і ўчынкі людзей: крадзеж, глупства, прагнасць, зайздасць і несумленнасць. Такія казкі заклікаюць не рабіць бліжніх ўчынкаў, і часта ў канцы такой казкі гучыць прыказка альбо прымаўка.

... Дождж усё яшчэ распавядае мне свае чароўныя таямніцы, а я працягваю гартаць старонкі сваёй любімай кнігі і перачытваю знаёмыя радкі, што ўжо столькі гадоў нясуць святло і радасць усім, хто іх чуе ці чытае. І я спадзяюся, што духоўнае багацце і сіла нашага народа ніколі не скончацца, пакуль новыя пакаленні будуць чытаць і памятаць народныя казкі. Бо хіба ж не яны з’яўляюцца самай сапраўднай духоўнай спадчынай Беларусі?

Ганна Мацкевіч,
7 клас, СШ № 2, Бараўляны, Мінскі раён

Разважанні дрэва

Свет цудоўны! Хочацца паўтараць гэтыя словы зноў і зноў. Колькі незвычайных фарбаў распляскалася па Зямлі! І кожная на сваім месцы. Бывае, яны мяняюцца, пераўтвараючыся ў цэлую палітру колераў. Як хочацца быць мастаком! Бо такую прыгажосць, акрамя маці-прыроды, зможа перадаць толькі сапраўдны вялікі майстар. Калі я бачу гэта, значыць, я живу, я адчуваю. Я шчаслівы!

А хто ж я? Усяго толькі маленькі ўзмах зялёным пэндзлем прыроды, дробная кропка, калі глядзець з космасу, сярод такіх жа да сябе падобных. Але! Калі я тут, то гэта некаму патрэбна — усё прадугледжана ў свеце, у прыродзе, і выпадковасцей не бывае.

І ўсё-такі цікава: якое я дрэва? Мне цяжка адказаць, а падказаць няма каму. Да мяне часта прыбягаюць дзеці, якія гуляюць побач са мной у хованкі, даганялкі.

Бывала, што пад маімі шырокімі зялёнымі шатамі хаваўся ад спякоты ці непгадзі вандроўнік, падарожнік. Так прыемна адчуваць патрэбу ў сабе! То раптам дзяўчына, сумуючы па свайму каханаму, не-не ды і прыпадзе ў роздуме да мяне. І з ёю я падзялюся сваім цяплом. Не раз мне шчасціла першаму чытаць радкі, якія пісаў паэт, утульна ўладкаваўшыся пад маёй цяністай кронай. Я хаваў яго ад чужых вачэй, уяўляючы, што мы разам творым. Я нават гэта адчуваў!

Надзейны дом знайшла ў маім ствале спрытная вавёрачка. Я бачу, як яна штодзень снуе туды-сюды — рыхтуе прыпасы да зімы. Седзячы на маіх вялікіх галінах, весела цвіркае маленькая спявачка — ранняя галасістая птушачка. Хвіліначку... Зараз я ціхенька прыўзніму галінку, каб яна зручней уладкавалася...

Ах, паглядзіце, які працаўнік! А ўсяго толькі маленькі мураш. Мабыць, спяшаецца ў свой шматпакаёвы дом, які знаходзіцца недалёка ад мяне.

Такія жыццёвыя малюнкi я бачу кожны дзень і заўсёды захопляюся імі. Мне таксама хацелася б крыху размяцца, прайсціся, паглядзець, што робіцца далей, але мае карані глыбока прараслі ў зямлю, беручы ў ёй свае сілы. Я моцна стаю, расту, дыхаю, бачу, сустракаю кожны світанак, праводжу сонейка за гарызонт — жыву. Хіба гэта не цудоўна?!

Вакол усё роднае, жывое, квітнее, прыгажэе...

У небе праплываюць чыстыя лёгкія аблогі. Яны нікуды не спяшаюцца, павольна разглядаючы свет. Аблокам усё выдатна бачна.

Так, так, так!.. Напэўна, я ведаю, хто мне падкажа, якое я дрэва! Звярнуся я вунь да той маленькай кудзерыстай аблачынкі:

— Мілая, мілая аблачынка, падкажы мне, хто я?

Але аблачынка моўчкі праплыла міма, пшчотна пазіраючы на мяне. Чаму ж яна нічога не адказала, а толькі ласкава кінула? Мне нават падалося, што яна злёгка ўсміхнулася мне.

Але было прыемна выклікаць усмешку ў гэтага анельскага стварэння. Ды і, напэўна, зусім не важна, што я за дрэва, калі знаходжуся з усімі ў згодзе і міры, не займаючы чужога месца на Зямлі. Я дыхаю, а значыць, існую, значыць — жыву. Як жа без мяне быць чалавеку, усякаму звярку, птушцы, кузурцы? Я адчуваю сваю неабходнасць і любоў да сябе ад усіх, хто знаходзіцца побач. А калі нехта расце ў любові, хай нават гэта самая звычайная прыдарожная травінка, то яна абавязкова цвіце — у гэтай любові яна чэрпае сілы. І расліны, і людзі, і ўсе жывыя істоты рэагуюць на тое, як да іх ставяцца. Без любові ўсё марнее і гіне.

Свет захавает сябе сам, толькі не перашкаджайце, а яшчэ правільней сказаць, не ўмешвайцеся ў натуральнае жыццё наваколя. У прыродзе ўсё прадумана і прадугледжана. Людзі такія ж кропкі, як і я, і гэта так, нягледзячы на тое, што ім гэта параўнанне можа падацца крыўдным.

Але ж некаму зверху лепш бачна, што чалавек — толькі частка прыроды і залежыць ад яе, і з гэтым ніхто не паспрачаецца. І таму ўсё ў гэтым свеце павінна жыць у любові і згодзе. Хай жа той усёмагутны «нехта» дапаможа людзям гэта ўсвядоміць!

Ілья Руткевіч,
11 «А» клас, Заслаўская гімназія

Казка пра хлопчыка Паўлюка

У якой краіне — невядома, у якім горадзе — не мае значэння, але жыў адзін хлопчык, якога звалі Паўлюк. Як і ўсе дзеці, хадзіў Паўлюк у школу, але так выйшла, што не вельмі падабалася яму там.

«Не разумею, якая карысць ад гэтых урокаў? — думаў Паўлюк. — Асабліва на занятках па асновах бяспекі жыццядзейнасці!»

І пакуль іншыя дзеці вучыліся і пазнавалі штосьці новае, ён ціхенька пад партай забаўляўся з айфонам.

Дома Паўлюк таксама рабіў усё наадварот. Просіць маці: «Паўлюк, вынесі смецце!», — а ён нібыта і не чуе, сядзіць сабе за камп'ютарам. Скажучь яму ў сваім пакоі прыбраць, а ён замест гэтага тэлевізар уключае. Часта засмучаў гэты Паўлюк сваіх бацькоў.

Але аднойчы адбылася з ім незвычайная гісторыя. Вырасьці ён пасля школы крышачку адпачыць ды і заснуў на канапе. А прачнуўся ў нейкай дзіўнай, чароўнай краіне. Уяўляеце?

У краіну гэтую ён патрапіў, а як вярнуцца — нават не ведае. Пайшоў тады Паўлюк куды вочы глядзяць, а вакол нейкія маленькія чалавечкі, і ўсе кнігі, часопісы альбо газеты чытаюць.

«І хочацца ж ім гэтакім глупствам займацца! — міжволі падумалася Паўлюку. — Хіба з кніг альбо газет можна пра што-небудзь карыснае даведацца? І чаму, цікава, яны ўсе такія маленькія? Няўжо тут звычайных людзей няма? Такіх, як я...»

— Вядома ж, ёсць такія людзі, — прамовіў раптам хтосьці зусім побач з Паўлюком. — Вось я, напрыклад!

Паўлюк азірнуўся і ўбачыў непадалёк дзяўчынку з блакітнымі вачыма і светлымі валасамі. Усміхнуўшыся, дзяўчынка сказала:

— Я ведаю, што цябе завуць Паўлюк. А мяне — Люся, і мне таксама дзевяць гадоў. Але я — поўная твая супрацьлегласць.

— Што значыць — супрацьлегласць? — не зразумеў Паўлюк.

— Вось ты не вельмі добра вучышся, — патлумачыла Люся. — А я — выдатніца. А яшчэ ты зусім не ведаеш правілы бяспекі жыццядзейнасці.

— Не ведаю, — вымушаны быў прызнацца Паўлюк. — І што з таго?

— А тое, — сказала Люся, — што я іх вельмі добра ведаю! Таму што мне падабаюцца заняткі па асновах бяспекі жыццядзейнасці, а табе — не. Хадзем у адзяленне МНС, я пазнаёмлю цябе з адным сваім сябрам.

Калі яны прыйшлі, насустрач выйшаў маленькі чалавечак у форме выратавальніка. Ён працягнуў Паўлюку руку і сказаў:

— Мiane завуць Выратавайкін. Чым магу дапамагчы?

— Паўлюку трэба вярнуцца ў яго свет, — патлумачыла Люся. — Такое магчыма?

Выратавайкін задумаўся на імгненне.

— Магчыма, — сказаў ён, — але па законах нашай казачнай краіны Паўлюку трэба пра штосьці новае даведацца. І не проста даведацца, а зразумець, навошта гэта патрэбна ведаць усім. Першае выпрабаванне будзе па пажарнай бяспецы. Ідзі за мной!

Яны зайшлі ў двор, і Паўлюк заўважыў там тры мініяцюрныя домікі. Раптам іх ахапіла полымя.

— Што рабіць?! — закрычаў Паўлюк.

— А гэта ты павінен сам вырашыць! — адклікнуўся Выратавайкін.

І тут хлопчык заўважыў непадалёку вядро з вадой, вогнетушыцель, форму пажарнага, пажарны рукаў з вадой і драўляную скрыню з пяском. Паўлюк хуценька апрануў касцюм і схапіў вядро. Але вады было так мала, што і на першы домік яе не хапіла. Тады хлопчык схапіў рыдлёўку і пачаў закідваць агонь пяском. Першы домік быў выратаваны, а для выратавання другога Паўлюк выкарыстаў вогнетушыцель. І нарэшце з трэцім пажарам яму дапамог справіцца пажарны рукаў.

— Ты малайчына! — усклікнуў Выратавайкін. — Усё правільна зрабіў! Менавіта такія сродкі, як пясок, вада і вогнетушыцель, дапамогуць справіцца з агнём! А зараз — наступнае выпрабаванне.

І юны выратавальнік раптам апынуўся ў нейкім памяшканні, вельмі падобным да яго ўласнай кватэры. І Выратавайкін таксама быў тут.

— А зараз табе неабходна будзе ўспомніць тое, чаму цябе вучылі ў школе, — сказаў ён. — У першую чаргу — як правільна выйсці з кватэры, ахопленай дымам.

Адразу ж пакой напоўніўся дымам, аж не відаць нічога. А хлопец разгубіўся, бо ён жа нічога не памятаў з заняткаў. Але жаданне як мага хутчэй выбрацца з небяспекі было такім моцным, што тое-сёе ўсплыло ў памяці: «Трэба намачыць анучу альбо ручнік, прыкласці да твару, закрыўшы рот і нос, хуценька схапіць усё самае неабходнае і тэрмінова пакінуць памяшканне!»

Паўлюк кінуўся ў кухню, схапіў ручнік і, намачыўшы яго вадой, прыклаў да твару. Паспеў схапіць ліхтарык, мабільнік, котку Мурку, дакументы і кашалёк. Пасля гэтага разам з Выратавайкіным выбег на лесвічную пляцоўку.

— А зараз скажы, чаго галоўнага не было ў гэтай кватэры? Што магло б загадзя папярэдзіць пра задымленне і пажар? — спытаўся Выратавайкін.

— Я ведаю! Аўтаномны пажарны апавяшчальнік.

— Правільна! — кіўнуў галавой «настаўнік». — Менавіта пажарны апавяшчальнік можа своечасова папярэдзіць чалавека. А зараз рыхтуйся да апошняга выпрабавання.

І яны апынуліся на пляжы, дзе, як думаў Паўлюк, нічога кепскага здарыцца проста не магло. Навакольны пейзаж вельмі спадабаўся хлопчыку. У блакітным небе плылі белыя воблачкі і лёталі чайкі, залацісты пясочак, які пяшчотна абмывалі хвалі, ласкава прыцягваў да сябе.

Але не змог Паўлюк налюбавацца гэтай прыгажосцю, бо пачуў крык: «Дапамажыце!»

У моры тануў маленькі хлопчык, і Паўлюк, схапіўшы выратавальны круг і прывязаўшы да яго вярхоўку, з усяе сілы кінуў яго хлопчыку. Той ухапіўся, і Паўлюк хуценька выцягнуў малечу на бераг.

— Мне спадабалася, што ты не разгубіўся! — пахваліў Паўлюка Выратавайкін. — А што гэты хлопчык зрабіў не так?

— Ён прыйшоў на пляж адзін, без дарослых, — сказаў юны выратавальнік. — А яшчэ палез у ваду без круга і нарукаўнікаў, заплыў на вялікую глыбіню.

— Ты малайчына, Паўлюк! — усміхнуўся Выратавайкін. — Прайшоў усе выпрабаванні! А гэта табе — ад мяне!

І Выратавайкін уручыў Паўлюку значок «Юны выратавальнік».

— А зараз можаш вяртацца дадому!

Хлопец падзякаваў Выратавайкіну і павярнуўся да Люсі, каб і ёй сказаць «дзякуй». Хоць і вельмі хацелася яму вярнуцца дадому, але шкада было развітвацца з новай сяброўкай.

А Выратавайкін і Люся памахалі Паўлюку рукамі і зніклі. Тады Паўлюк зразумеў, што ён дома і ляжыць на канапе.

«Дык гэта быў усяго толькі сон?» — з расчараваннем падумалася хлопчыку, і тут ён раптам убачыў побач штосьці маленькае і бліскучае. Прыгледзеўся...

Гэта быў значок «Юны выратавальнік». Той самы, які ўручыў Выратавайкін, а значыць, тое, што адбылося, не было сном.

«Заўтра першым урокам будуць асновы бяспекі жыццядзейнасці, — успомніў Паўлюк. — Трэба не спазніцца, бо прадмет вельмі важны! І так многа мне яшчэ трэба вывучыць новага і карыснага, бо гэтыя веды спатрэбяцца потым!»

А раніцай, калі Паўлюк ішоў у школу, ён раптам убачыў дзяўчынку, вельмі падобную да той, з чароўнай краіны.

— Люся! — закрычаў Паўлюк, падбягаючы да дзяўчынкі.

— Адкуль ты мяне ведаеш? — пацікавілася яна.

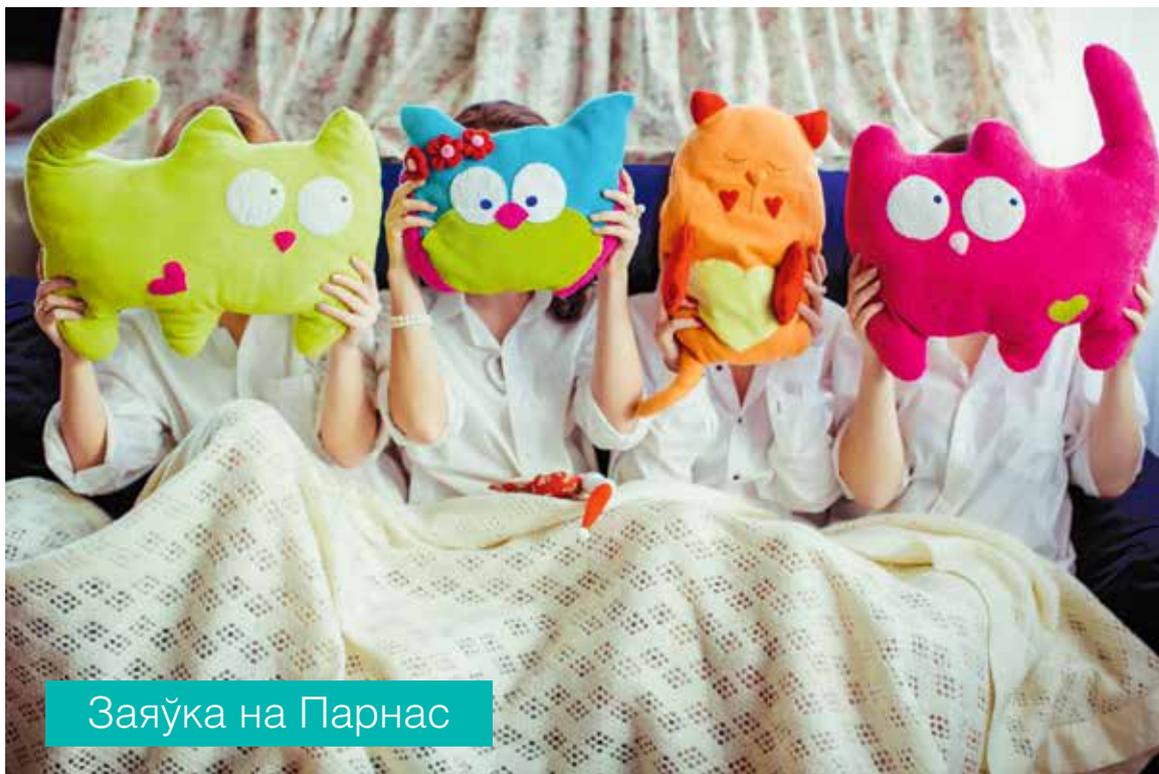
Паўлюк не стаў расказаць пра сон.

— Проста ўгадаў, — сказаў ён. Потым памаўчаў крыху і дадаў: — Давай сябраваць?

І яны сапраўды пасябравалі. А Паўлюк з таго часу «падцягнуў» усе прадметы, асабліва асновы бяспекі жыццядзейнасці. Бо ён дакладна ведае, кім стане, калі вырасце.

А вы здагадаліся?

Тыдзень і пяцьдзясят кіламетраў

Заяўка на Парнас

Жыў-быў кот, і звалі яго Фіма. Гаспадары яго, Мікалай і Ірына, дазвалялі свайму кату ў любы час сыходзіць з участка, бо Фіма заўжды вяртаўся. А вось аднойчы ён пайшоў і не вярнуўся.

Трэба адзначыць, што незадоўга да гэтага ў сям'і Мікалая і Ірыны нарадзіўся хлопчык, якога яны вельмі любілі і ўвесь час толькі ім і былі заняты. Таму не адразу заўважылі знікненне Фімы. Але прайшоў час, і гаспадары ўсур'ёз захаляваліся.

А ў гэты час Фіма забрыў ажно ў процілеглы бок вёскі, патрапіў на чыйсьці ўчастак і ўбачыў там нейкага тоўстага, даўно няголенага мужчыну, выраз твару якога адразу ж не спадабаўся нашаму кату. І сапраўды, гэты нядобры дзядзька плёхнуў на Фіму вадой і злосна выгукнуў: «Брысь адсюль, кацяра!».

Ад нечаканасці Фіма ў адно імгненне апынуўся на высокай раскідзістай яблыні, пры гэтым некалькі яблыкаў сарваліся ўніз і патрапілі якраз на новенькі прыгожы «мерседэс» злоснага дзядзькі.

Гаспадар «мерседэса», убачыўшы гэта, ажно ўзвыў ад злосці і чамусьці адразу ж кінуўся ў дом. А Фіма пачаў злазіць з яблыні, праўда, хуценька ў яго не атрымалася, бо, як вядома, каты лёгка могуць ускараскацца на любое дрэва, а вось спусціцца ўніз для іх заўсёды вялікая праблема.

У гэты час дзверы расчыніліся, і злы дзядзька зноўку выбег на ганак, на гэты раз з траўматычным пісталетам у руцэ. Фіма не звярнуў на пісталет аніякай увагі, бо проста не ведаў, што гэта такое. Але калі пачуўся стрэл і штосьці незразумелае ўдарыла ў яблыню каля самага яго вуха, Фіма саскочыў уніз і кінуўся наўцёкі.

Ён бег, а злосны дзядзька размахваў пісталетам і крычаў яму ўслед: «Вось я табе пакажу, кацяра аблезлы!»

Але што канкрэтна ён хацеў паказаць, гэтага Фіма так і не зразумеў. Ён пераскочыў цераз плот, аддыхаўся крыху і сумна падумаў пра сябе:

«Не! Такі гаспадар мне не падыходзіць!»

Праз нейкі час да дому злога дзядзькі пад'ехала міліцыя і затрымала «стралка», але Фіма гэтага ўжо не бачыў. Ён пабег далей і патрапіў на ўчастак, дзе было шмат дзяцей. Яны бегалі, скакалі, смяяліся, але як толькі ўбачылі Фіму, усе разам змоўклі.

Фіма дзецям узрадаваўся і хацеў тут з імі і застацца, але раптам уся дзятва разам закрычала: «Коцік! Глядзіце, коцік! Давайце яго зловім!»

Магчыма, дзеці не жадалі Фіму нічога дрэннага, але іх гучнага крыку ён спалохаўся і кінуўся наўцёкі. Доўга бег, змарыўся нават, а потым спыніўся, азірнуўся і вырашыў: «Няма мне чаго рабіць у гэтай вёсцы, падамся я лепш у горад!»

* * *

Доўга ішоў Фіма ў горад. Дакладней, з дваццаці адной гадзіны сарака дзвюх хвілін вечара, калі ён выйшаў нарэшце з вёскі, і да дзвюх гадзін ночы, калі, змораны, ён дасягнуў усё ж меж горада. У час гэтага падарожжа, якое было ўсё ж даволі вялікім для маленькага кацяняці, Фіма пабачыў...

Але стоп, стоп! Бо гэтага ж ніхто, акрамя Фімы, не бачыў, таму даем слова яму самому. Дакладней, перакажам усё ад імя ката:

«Вой, што я толькі не пабачыў, пакуль бег уздоўж дарожнай магістралі! Мужчын, адзенне і капелюшы якіх неяк дзіўна свяціліся (гэта былі міліцыянеры); рознакаляровыя скрынкі на колах з яркімі вачыма (гэта, як вы зразумелі, аўтамабілі); яркія надпісы вялікімі літарамі, якія то ўспыхвалі, то зноўку гаслі (рэкламы, хутчэй за ўсё), а людзей вакол чамусьці вельмі і вельмі мала (ноч таму што)».

Вось так Фіму сустрэў вялікі горад Мінск. Дакладней, так Фіма апынуўся ў начным Мінску. І вырашыў, што горад лепшы за вёску.

Не будзем пытацца, чаму ён так вырашыў. Спытаемся лепш, чаму Фіма, наогул, збег ад сваіх гаспадароў?

«Ды таму, — адказаў бы нам Фіма, калі б умеў размаўляць, — што ім з дзіцём і без мяне добра!»

І сапраўды, былыя гаспадары Фімы, Мікалай і Ірына, хоць і хваляваліся з-за прапачы кацяняці, але не вельмі. Хутчэй думалі, што ён проста загуляўся дзесьці ў вёсцы, а раніцай сам знойдзецца, дакладней, вернецца. Куды больш Мікалай і Ірына думалі пра тое, якое імя даць свайму маленькаму сыночку. І так, і гэтак вырашалі, але да згоды так і не прыйшлі гэтым вечарам.

Таму часова пакінем іх у спакоі і зноў вернемся да Фімы.

«Без ката жыць, можа, і някепска! — якраз у гэты момант падумаў Фіма. — Але жыць без Фімы — кепска!»

* * *

Самым дзіўным у горадзе Фіму здалося тое, што ноччу тут амаль бязлюдна, а днём людзей было нават зашмат. І, наогул, паводзілі сябе гэтыя людзі неяк дзіўна. Калі пачынаўся дождж, яны не хаваліся ў пад'езды, як гэта рабіў сам Фіма, а ўсе як адзін узнімалі над галавамі нейкія рознакаляровыя кругі і ішлі сабе далей.

А людзі ў круглых аранжавых капелюшах мітусіліся вакол вялізнай літары «Г» і крычалі штосьці незразумелае: то «майна», то «віра». Іншаземцы нейкія, ці што?

Аде добра ўжо тое, што да катоў тут адносіліся лепш, чым у іх вёсцы. Не стралялі над вухам, не крычалі хорам.

Потым Фіма адчуў вельмі смачны пах, які даносіўся з расчыненых дзвярэй вялізнага будынка. Пахла мясам, сырам, каўбасамі... і Фіма, які ўжо добра прагаладаўся, не раздумваючы, падаўся ўсярэдзіну, услед за людзьмі.

У памяшканні Фіма ўбачыў шмат людзей. Адны з іх сядзелі за сталамі, другія, у аранжавых куртках, падносілі ім на падносах розныя стравы. На Фіму ніхто не звяртаў увагі, і ён вырашыў пачакаць. Забіўся у куточак і адтуль назіраў за людзьмі, хоць вельмі хацелася есці. Але вось людзі паступова разышліся, і ў памяшканні засталася адна толькі тоўстая цётхна, якая нарэшце заўважыла Фіму і гучна крыкнула: «А ты што тут робіш? Апісі!»

Але Фіма так жаласліва замяўкаў: «Яй, мяў, мяў, жж...!», што ў перакладзе з кашэчай мовы на чалавечую азначала прыкладна наступнае: «Дайце мне, калі ласка, хоць чаго-небудзь пакаштаваць!»

Тоўстая цётхна кашэчай мовы, вядома ж, не ведала, але адразу здагадалася, што гэтае кацяня вельмі галоднае. І яна прынесла Фіму дзве катлеткі і сасіску. Фіма ўсё гэта хуценька з'еў і, падзякаваўшы добрай цётхне мяўканнем, пакінуў памяшканне.

* * *

Так прайшоў дзень, за ім другі, трэці... З раніцы да вечара Фіма гуляў па горадзе, а пад вечар прыходзіў да памяшкання са смачнымі пахамі, і добрая цётхна заўжды яго чым-небудзь частавала. Усё быццам бы было добра, але штосьці непакоела Фіму, не дала яму проста радавацца жыццю.

Фіма ніяк не мог зразумець, што ж гэта яго так трывожыць. Бо, здаецца, усё добра: ежа маецца, цішыня і спакой, ніхто цябе не крыўдзіць, як гэта было ў вёсцы. Начуй, дзе пажадаеш, і выбірай для начлега самыя ўтульныя месцы.

«Сумна, калі ў цябе ўсё ёсць, а сяброў сапраўдных няма! — зрабіў выснову Фіма. — З Мікалаем і Ірынай было лепш! — зразумеў ён. — Трэба да іх вяртацца!»

І Фіма, не адкладваючы, пачаў свой шлях дадому.

А ў сям'і Мікалая і Ірыны ўсё працягваліся і працягваліся спрэчкі. Ніяк яны не малі вырашыць, як назваць сына.

— Давай назавём Дзімкам? — прапаноўвала Ірына.

— Не! — матляў галавой Мікалай. — Хай лепш будзе Міколкам!

Тут ужо Ірына адмоўна ківала галавой.

А ў гэты час Фіма працягваў свой шлях. Звечарэла, потым настала ноч. І зноўку Фіма бачыў мужчын, адзенне і капелюшы якіх неяк дзіўна свяціліся, і рознакаляровыя скрынкі на колах з яркімі вачыма, якія праносіліся міма на вялізнай хуткасці. Але ніводная з гэтых скрынак так і не спынілася, каб падвезці Фіму.

Нарэшце раніцай Фіма, ледзь не падаючы ад стомы, убачыў свой Дом. Дакладней, гэта быў дом, дзе жылі Мікалай і Ірына, але ж і Фіма тут таксама жыве. Значыць, гэта быў менавіта яго Дом.

Брамка была зачыненая, але Фіма праціснуўся пад плотам і, узняўшыся на ганак, пачаў стукаць у дзверы хвостом і гучна мяўкаць.

Ірына, пачуўшы гэта, адчыніла дзверы і, падхапіўшы Фіму на рукі, радасна закрычала: «Коля, глядзі! Фіма вярнуўся!»

Тады Мікалай выхапіў Фіму з рук Ірыны і таксама закрычаў радасна: «Фіма! Фімушка! Ты зноў з намі!»

А іх маленькі сыночак усміхаўся ў люльцы і таксама радаваўся. «Ко-о-оцік!» — хацеў вымавіць ён, але атрымалася ў малечы толькі: «Ё-ё-ё!»

Ды і гэтага было дастаткова, каб і мама Ірына, і тата Мікалай разам зірнулі ў бок сына.

— А давай назавём яго — Яфім! — прапанавала Ірына.

— Давай! — адразу ж згадзіўся Мікалай.

А маленькі Яфім таксама штосьці радасна прагугукаў, і Фіма зразумеў — яго тут па-ранейшаму любяць.

З гэтага часу ў іх невялікай сям'і стала ажно два Фімы, проста малодшага звалі крыху па-іншаму — Я-фім.

Валера Мусіенка,
6 «Б» клас, гімназія № 75, Мінск

Казкі школьнага ранца

Любоў выратуе свет

(Казка)

Аднойчы ў сталіцу краіны Кветак прыехала Прынцэса з княства Ландышаў. Яна была вельмі прыгожая, з белымі, як снег, валасамі, а вочы Прынцэсы ззялі, нібыта два сонейкі. Усе кветкі адразу ж палюбілі Прынцэсу ландышаў за яе прыгажосць і дабрывню, за выключэннем Ліліі, якая таксама была вельмі прыгожая, але разам з тым вельмі капрызлівая і фанабэрыстая.

І вось аднойчы злая Лілія ўкрала Прынцэсу ландышаў і схавала яе ў патаемным месцы. Кароль кветак, Цюльпан, вельмі гэтым засмуціўся і разаслаў па ўсёй краіне Кветак ганцоў з наступным указам: «Той, хто знойдзе і выратуе Прынцэсу ландышаў, ажэніцца з ёй і атрымае княства Ландышаў і яшчэ вялікае багацце!»

Пачулі гэты ўказ два рыцары. Адзін з іх быў з княства Півонь, другі — з княства Гладыёлусаў. Асядлалі яны коней і адправіліся ратаваць Прынцэсу. Рыцар

Півон проста марыў стаць багатым, а рыцар Гладыёлус даўно ўжо быў закаханы ў Прынцэсу, але ніяк не адважваўся ёй у гэтым прызнацца.

Вось так і адправіліся два рыцары ў доўгую дарогу — кожны за сваёй марай. Шмат перашкод падрыхтавала ім на шляху злая Лілія, і вось пад рыцарам Півонам зваліўся конь. Засмуціўся ён і хацеў ужо вярнуцца назад, але Гладыёлус аддаў яму свайго каня, а сам пайшоў далей пехатой. Потым Півон зламаў свой меч і згубіў шчыт і шлем. І зноў сябар выручыў яго, аддаўшы свой меч, шлем і шчыт. Пасля ў Півона скончылася вада і ежа, і Гладыёлус аддаў яму сваю біклагу з вадой і сумку з ежай.

Так і дабраліся яны да змрочнага чорнага замка, дзе злая Лілія ўтрымлівала Прынцэсу ландышаў: рыцар Півон — на кані і з поўным узбраеннем, а Гладыёлус — пехатой і без зброі.

І тут перад імі з'явіўся вялізны Цмок, якога Лілія паставіла ахоўваць замак. І задаў ён абодвум рыцарам адно і тое ж пытанне: «Навошта ты хочаш выратаваць Прынцэсу?»

— Каб стаць князем у княстве Ландышаў і атрымаць вялікае багацце, — сказаў рыцар Півон. — Я пра гэта ўсё жыццё марыў!

У адказ Цмок так моцна зароў, што перапалоханы Півон павярнуў каня і паскакаў прэч ад замка.

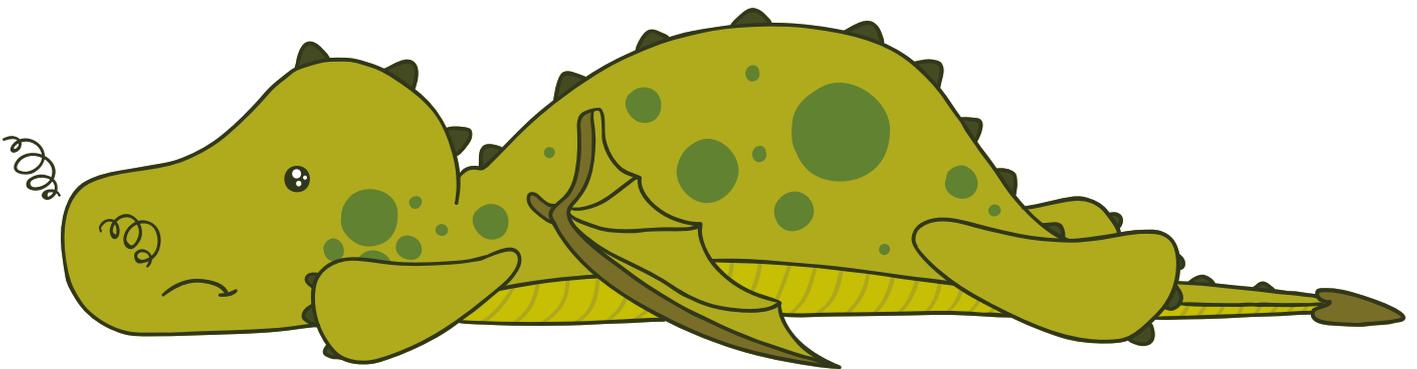
— А ты чаму хочаш выратаваць Прынцэсу? — запытаўся Цмок у Гладыёлуса. — Што ты за гэта жадаеш атрымаць?

Змучаны доўгім шляхам рыцар толькі і змог прашаптаць сасмяглымі вуснамі:

— Я нічога не жадаю атрымаць! Адзінае, чаго я хачу, — гэта каб Прынцэса зноўку стала свабоднай!

І адразу ж вялізны і жудасны Цмок знік, а чорны замак ператварыўся ў кветнік, дзе было мноства самых розных кветак, якія ў свой час таксама зняволіла злая Лілія. Прынцэса ландышаў падышла да рыцара Гладыёлуса, і яны, узяўшыся за рукі, адправіліся разам у княства Ландышаў, каб заўсёды быць разам. А злая Лілія, зразумеўшы, што менавіта любоў — самая вялікая сіла, сама стала добрай. І жыхары каралеўства Кветак таксама палюбілі яе.

Валянціна Навіцкая,
6 клас, СШ №2, Заслаўе

Казка пра зубную пасту

Жыла-была зубная паста, ды не простая, а апельсінавая. Жыла яна на ўмывальніку, у стаканчыку з зубнымі шчоткамі. Паста лічыла сябе самай карыснай на свеце, бо без яе зубы ў людзей не былі б такія чыстыя і здаровыя.

А ў доме тым жыла сям'я, у якой было трое дзяцей. Самаму старэйшаму, Іллі, было 15 гадоў, сярэдняй дзяўчынцы Святланцы нядаўна споўнілася 8, а самаму малодшаму хлопчыку Антошку — усяго толькі 4 годзікі.

Калі Ілля прыходзіў чысціць зубы, паста была задаволеная. Хлопчык акуратна выціскаў яе з цюбіка і старанна чысціў зубы.

Святланка доўга круціла цюбик у руках, нюхала пасту і нават лізала яе, зубы ж чысціла занадта хутка і як патрапіць.

Але горш за ўсё пасце было, калі ў ванні пакой заходзіў Антошка. Паста тады не жадала вылазіць з цюбіка, бо хлопчык выціскаў яе проста дзеля таго, каб потым размазаць па ўмывальніку, а зубы чысціў абы як.

І вось аднойчы, калі Антошка прыйшоў, паста наогул адмовілася пакідаць цюбик, і хлопчык так і не змог пачысціць зубы.

Антошка гэтым быў нават задаволены, але ноччу яму прысніўся страшны сон. Нібыта прыйшоў да яго злы Карыес і пачаў з'ядаць адзін за другім яго зубкі. Хлопчык ад страху заплакаў, прачнуўся і адразу ж пабег да ўмывальніка. Там ён папрасіў у зубной пасты прабачэння, а потым старанна пачысціў зубы.

З гэтага часу Антошка заўсёды сябраваў з зубной пастай.

Лізавета Захаранка,
4 клас, СШ №1, Заслаўе

Алесь Емяльянаў-Шыловіч

ад верша застанецца верш

калі змоўкнуць бразготкі лозунгаў
рыфма перастане вадзіць па пустэльні
строфіка скруціць сабе галаву
алітэрацыя растане ў паветры
і толькі артэрыя рытму
нястомна будзе пульсаваць у жылах радка
ад верша застанецца верш

дзверы ў літаратуру

чамусьці ў літаратурных музеях
заўсёды цяжкія дзверы
відаць для таго каб паказаць
што ўвайсці ў літаратуру нялёгка
а музы і муміі пад надзейнай аховай
тых самых дубовых шклянных
альбо металічных палавінак
але гэта мана ілюзія
муз тут няма
як і літаратуры
там бадай што няма нічога
акрамя мумій і грувацкіх дзвярэй

Алесь Емяльянаў-Шыловіч — літаратар, перакладчык. Нарадзіўся ў Крычаве, скончыў біялагічны факультэт БДУ, жыве і працуе ў Мінску. Друкаваўся ў часопісах «Бярозка», «Полымя», «Маладосць», «Вясёлка», «Буся», «Верасень», «Дзеяслоў», «Тэрмапілы», альманаху «Тэксты», штотыднёвіку «ЛіМ» і інш. Аўтар паэтычнага зборніка «Парасонечнасць», кніжкі перакладаў польскай паэткі Галіны Пасвятоўскай «Ідалапаклонніца».

мяжа

ці бывае ў маны мяжа?
ліха, варожасць, жах —
край мяжы.

ці бывае ў вайны мяжа?
гвалт, пакуты, жаль
і крыжы.

ці бывае ў віны мяжа?
межаў гэтых не бачыў ніхто,
на жаль.

а ці ёсць мяжа ў любові?
каб яе не было —
ні віны, ні вайны, ні маны
не ведалі б мы.

дапатопныя

час будаваць каўчэг надышоў
не са сталі не з дрэва не з гумы
каўчэг
з пачуццяў і словаў
такіх як розум
радасць
любоў
і неістотна
хто за стырном
і ці будзе ў кожнага пара
галоўнае —
розум
радасць
любоў
час надышоў

тралейбус

пацыент з дражненскага інтэрната
едучы ў тралейбусе прамовіў:
— я вельмі да яго падобны —
маё рукі худыя й даўгія нібы драты
і таксама растуць са спіны
я хаджу па адным маршруце
і напітваюся электрычнасцю
якую праз мяне прапускаюць
я тралейбус
і ты тралейбус
ён паказаў на мяне
але я шчаслівы тралейбус
а ты не
бо не ведаеш што тралейбус
а калі й так дык не ведаеш
што шчаслівы
а я ведаю
я шчаслівы тралейбус

сутычка

яны сутыкнуліся ў цэнтры сталіцы
ілбамі
бо занураныя ў айфоны
не бачылі адно аднаго
у яго здох вінчэсцер
перагружаны гігабайтамі
у яе загнула апэратыва
яны сутыкнуліся і забыліся словы
якія звычайна кажуць
і кожны пайшоў у свой бок
пасля ён падумаў
дзеўка нішто сабе
а яна
трэба яго адшукаць
у VK...

мой дождж

мой дождж пачынаецца з
водару волкага дрэва
крыкаў палёгкі шэрай травы
якую вада вызваляе ад пыльнай лускі
мой дождж працягваецца
і робіцца ўсё мацнейшым
калі ты далёка —
нават будучы поруч
бываеш далёка —
і тады мяне не ратуе
чарупіна парасона
як сухую сцябліну
кроплі-цапы абмалочваюць цела
мой дождж перапыняецца
вясёлкай тваёй усмешкі

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар
Кацярына Вячаславаўна Захарэвіч

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена Масла, Міхаіл
Мірончык, Кацярына Мядзведзева, Вікторыя Мянанава,
Вольга Праскаловіч, Наталля Пшанічная, Людміла
Рублеўская, Вольга Русілка, Алена Руцкая, Таццяна Сівец,
Раіса Сідарэнка, Святлана Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна
Швед, Віктар Яжык.

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvyazda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:

Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zviazda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксы:

74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Намеснік галоўнага рэдактара:

Г. П. Аўласенка

Рэдактары:

Ю. С. Ваўчок, С. М. Курганова

Мастацкі рэдактар:

А. У. Галота

Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:

Г. К. Кірэенка

Камп'ютарны набор:

А. Г. Кахноўская

Стылістычны рэдактар:

Г. І. Верабей

Падпісана да друку ??.08.2017 г.

Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 5,58. Ул.-выд. арк. 6,65.

Тыраж 770 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

«БудМедыяПраект»

ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,

вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2017

- 02 Дайджэст. Летні даведнік
- 04 Калумністыка. У плыні двух гарадоў
- 05 Калумністыка. Калі глядзіш вушамі
- 06 Месца. Вандроўка па шляхетных мясцінах
- 08 Гіт-zone. Трымай рытм!
- 10 Школьныя даследаванні. Пакліч па-беларуску
- 12 Сітуацыя плюс. На «першы-другі» разлічыся!
- 14 Level 80. Па законах горада
- 16 Бел. літ. Чым адметны беларускі воўк?
- 19 Школа журналістыкі. Любоў бывае розная
- 20 Школа журналістыкі. Толькі маладосць, толькі фальклор!
- 22 Школа журналістыкі. У пошуках сінняй птушкі
- 24 Школа журналістыкі. Прынцэса па-за тусоўкай
- 26 Верасок. Паэзія
- 30 Верасок. Проза. Чароўны свет казак
- 31 Верасок. Проза. Разважанні дрэва
- 33 Верасок. Проза. Казка пра хлопчыка Паўлюка
- 36 Верасок. Проза. Тызень і пяцьдзясят кіламетраў
- 40 Верасок. Проза. Любоў выратуе свет
- 42 Верасок. Проза. Казка пра зубную пасту
- 43 Літаратурныя старонкі. Паэзія. Алесь Емяльянаў-Шыловіч. ад верша застанецца верш

Тэма наступнага нумара — «Энергія».

«Нашы Руіны»

Аўтарскі праект Уладзіміра Цвіркі

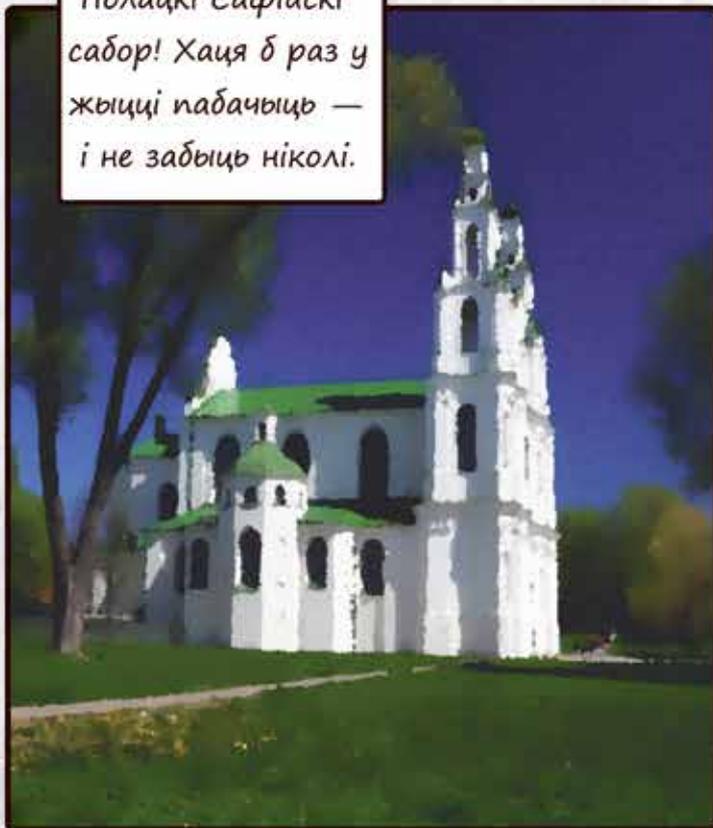
Гомельская вобласць, Добрушскі раён, вёска Леніна.
Царква Св. Мікалая, 1779 год.

У кожным нумары часопісаў «Малодосць» і «Бярозка». Поўны камплект выяў будзе мець той, хто чытае абодва выданні.

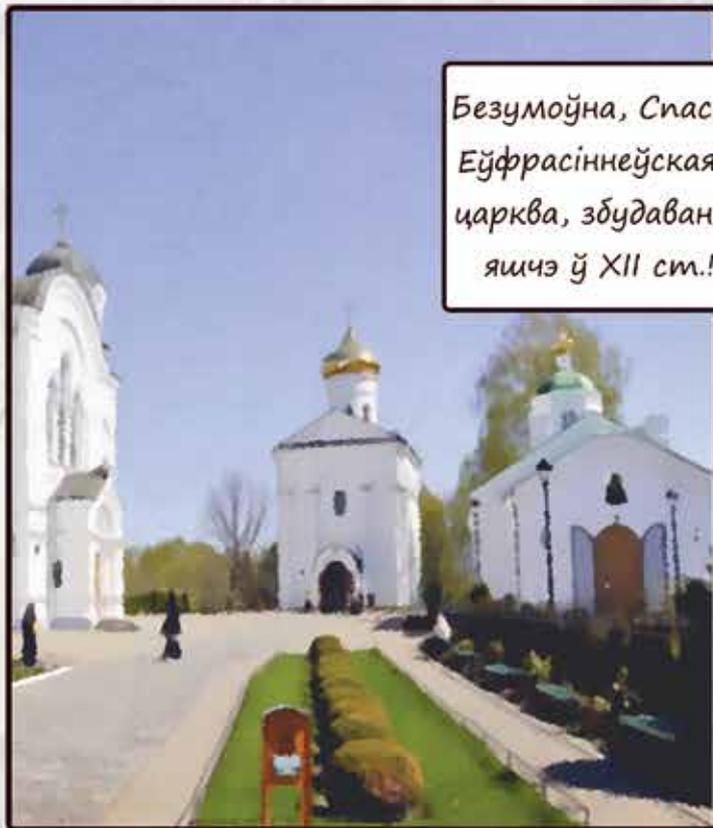
Досця ў дарозе: Полацк:

Што абавязкова трэба ўбачыць?

Полацкі Сафійскі сабор! Хаця б раз у жыцці пабачыць — і не забыць ніколі.

Безумоўна, Спаса-Еўфрасіннеўская царква, збудаваная яшчэ ў XII ст.!

Наш фаварыт — помнік літары "Ў", аўтарства Ігара Куржалава!

Вядома, гэта — не ўсе цікавосткі Полацка.

Ууу!

Завітайце на свята Письменства — і пабачыце!..

ISSN 0320-7579

9 1770320 1757007

EAC

17008